

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

l'Institut visita

**El Cojunt Monumental
d'Olèrdola**

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX ALS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Associació Espai Catalunya Topalekua - Sant Sebastià - Donostia. --- Centre Català de Córdoba. - Córdoba. --- Cercle Català d'Araba. - Gazteiz. --- Casa Catalana de Las Palmas. - Las Palmas de Gran Canaria. --- Cercle Català de Madrid. - Madrid. --- Casal Català de Menorca. - Maó. - Casa Catalana de Mallorca. - Palma de Mallorca. --- Casal de Catalunya de Sevilla - Sevilla. --- Casa Catalana de Saragozza. - Zaragoza.

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA: Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck. --- Casal Català d'Hannover, e.V. Hidesheim. --- Centre Cultural Català de Colònia, e.V. Köln. --- Deutscher Katalanistenverband Münster in Westfalen. --- Associació Catalana d'Amburg "El Pont Blau". --- Katalanischer Salon, (Berlin). --- Catans de Frankfurt - Frankfurt.

ANDORRA: Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra, Andorra la Vella.

ARGENTINA: Casal Català de Bahía Blanca, Bahía Blanca. --- Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat", Buenos Aires. --- Associació Civil Grup d'Empresaris Catalans de l'Argentina (GREC), Buenos Aires. --- Casal de Catalunya de Buenos Aires, Buenos Aires. --- Les Quatre Barres, Buenos Aires. --- Casal Català de Córdoba, Córdoba. --- Casal dels Països Catalans de La Plata, La Plata. --- Centre Català de Mendoza, Mendoza. --- Mutual Catalana Germanor, Mendoza. --- Casal de Catalunya de Paraná, Paraná, Entre Ríos. --- Agrupació Catalana de Pergamino, Pergamino. --- Centre Català de Rosario, Rosario. --- Centre Català de Venado Tuerto, Venado Tuerto, Santa Fe. --- Casal Català de Mar del Plata. --- Agrupació Cultural Catalana de Mendoza. --- Casal de Catalunya de Santa Fe.

AUSTRÀLIA: Radiodifusió Catalana East Brighton, Victoria. --- Casal Català of New South Wales Bexley, New South Wales. --- Casal Català de Victòria / Catalan Club Victòria.

AUSTRIA: Casal Català de Viena, Viena.

BÈLGICA: Casal Català de Brussel·les, Bruxelles.

BRASIL: Catalònia - Grup de Catalans de Sao Paulo São Paulo - SP. --- Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ: Casal Cultural Muntaner Montmagny, Quebec. --- Casal dels Països Catalans de Toronto, Toronto, Ontario. --- Casal Català de Vancouver Vancouver, BC.

COLÒMBIA: Casal Català d'Antiòquia, Envigado. --- Comunitat Catalana de Colòmbia, Santa Fe de Bogotá, DC.

COSTA RICA: Casal Català de Costa Rica, San José.

CUBA: Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya, La Habana.

DINAMARCA: Casal Català de Copenhaguen, Copenhaguen.

EL SALVADOR: Casal Català de El Salvador, San Salvador.

EQUADOR: Casal Català de Guayaquil, Guayaquil. --- Asociación Catalana Ecuatoriana de Negocios (ACEN), Quito. --- Casal Català de Quito, Quito.

ESTATS UNITS: Fundació Paulí Bellet, Bethesda, MD. --- Casal dels Catalans de Califòrnia, El Segundo CA. --- North American Catalan Society, Inc Nashville TN. --- Casal Català del Nord de Califòrnia Oakland, CA. --- American Institute for Catalan Studies Spring TX. --- Associació de Catalans de la Universitat de Califòrnia, Irvine (CatUCI). --- Friends of Catalonia Miami, Incorporated - Miami. --- Catalan Institute of America - Nova York. --- Casals dels Països Catalans a Califòrnia - Sant Diego. --- Casal del Països Catalans a Cleveland - Cleveland.

FRANÇA: Aire Nou de Bao, Bao. --- Cercle Català de Marsella, Marseille. --- Casal Català de Grenoble, Grenoble. --- Casal de Catalunya de París, París. --- Centre Cultural Català de Perpinyà, Perpinyà. --- Amical dels Catalans d'Alsàcia, Stransbourg. --- Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Toulouse. --- Cadres Catalans de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.

GUATEMALA: Casal Català de Guatemala, Guatemala, CA.

HONDURAS: Associació Catalana d'Hondures, San Pedro de Sula.

IRLANDA: Catalans a Dublín - Dublín.

ISLÀNDIA: Casal Català a Islàndia.

ITÀLIA: Associació Catalana a Roma, Roma.

JAPO: Centre Català de Kansai, Osaka.

LUXEMBURG: Centre Català de Luxemburg, Luxembourg.

MARROC: Casal de Cultura Catalana al Nord del Marroc - Tànger.

MÈXIC: Centre Català de Guadalajara, Guadalajara, Jalisco. --- Casal Català de la Península del Yucatán, A.C. Mérida, YU. --- Club de Empresaris Catalanes en Mèxic, México D.F. --- Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F. --- Casal Català de Puebla, A.C. Puebla. --- Casal Virolai, A.C. Querétaro, QRT.

PARAGUAI: Centre Català d'Asunción, Asunción.

PAÏSOS BAIXOS: Casal Català dels Països Baixos, Oousterhout NB.

PERÚ: Casal Catalunya del Perú, Lima.

REGNE UNIT: Centre Català d'Escòcia - Escòcia. --- Catalans UK - Londres.

REPÚBLICA DOMINICANA: Casal Català de Santo Domingo, Santo Domingo.

REPÚBLICA POPULAR DE LA XINA: Catalan Association of China, Hong Kong. --- Casal Català de Beijing - Beijing. --- Shanghai Catalan Association - Shanghai.

SUÈCIA: Les Quatre Barres - Estocolm.

SUÏSSA: Casa Nostra de Basilea, Birsfelden. --- Cercle Català de Winterthur-Schafhausen, Brütten. --- Amics Catalans de Berna, Köniz. --- Centre Català de Lausane, Lausanne. --- Casa Nostra de Suïssa, Wallisellen. --- Casa Nostra Baden - Wettingen / Grup Montseny Wettingen. --- Casa Nostra de Zürich, Zürich.

URUGUAI: Associació d'Empresaris d'Ascendència Catalana a l'Uruguai (ASEACU), Montevideo. --- Casal Català de Montevideo, Montevideo.

VENEÇUELA: Centre Català de Caracas, Caracas. --- Associació Nova Catalunya de Joan Orpí Puerto de la Cruz, Anzoátegui. --- Associació Veneçolana d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AVEAC).

XILE: Agrupació d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AEAC), Santiago de Xile. --- Centre Català de Santiago de Xile, Santiago de Xile. --- Federació d'Entitats Empresarials d'Ascendència Catalana d'America, Santiago de Xile. --- Centre Català Viña del Mar, Viña del Mar.

LEKTER GRAFIKS

A **LEKTER GRAFIKS** oferim un servei complet d'agència de comunicació digital: disseny gràfic, web, audiovisuals, render 3D.

Quan contacti amb nosaltres digui'ns que ha vist aquest anunci i obtindrà un 10% de descompte!

MILLOREM LA IMATGE GLOBAL DE LA SEVA EMPRESA

Disseny de cartells, identitat corporativa, catàlegs, díptics, tríptics, expositors i stands. Desenvolupem botigues online, blogs personalitzats, intranets, newsletters, mailings, posicionament SEO i alta en cercadors. Desenvolupem webs amb continguts auto-administrables, multiusuaris i multi-idioma.

Contacte

93 501 05 68

info@lekter.com
www.lekter.com

Aquest **CARTULARI** és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

Jaume Bertomeu
Editor

Lluïsa Goberna
Directora

Lluís Goberna
Cap de Redacció

Lluís Teruel

David Ballesteros

Webmasters

E d i t o r i a l

Benvolguts amics

Com veureu ens hem fet ressò en aquest **CARTULARI n. 24** d'uns esdeveniments força importants per a **Catalunya**. En primer lloc, la Restitució de les **QUATRE COLUMNES**, de **Puig i Cadafalch**, a **Montjuïc**, lloc on creiem que el monument ha d'estar, com a símbol de la catalanitat, i que malauradament va fer enderrocar el 1928 el dictador Primo de Rivera.

Així mateix, a la població de **Talamanca** el passat març es va celebrar l'Acte d'Inauguració del **Monument del Memorial del 13 d'agost de 1714**, en Homenatge als que van lluitar en defensa de les llibertats de **Catalunya**.

També vam assistir a l'Homenatge del **Comte Guifré II**, a **Sant Pau del Camp**, en commemoració dels **1100 anys** de la seva mort. Tots aquests actes significatius són una reduïda part dels esdeveniments importants que esdevenen cada dia al nostre país, ja que no podem fer ressò de tots ells; però dintre de les nostres limitacions intentem que la revista sigui una petita mostra d'activitats i articles que creiem que són d'interès i que d'alguna forma ens concerneixen.

També comptem amb els mitjans de comunicació, sobretot Internet, mitjançant el qual la informació ens arriba de tal forma que encara que de vegades ens supera i ens costa filtrar-ho tot, representa un eina molt útil i eficaç i un pas endavant en les tècniques de la comunicació per fer que la informació arribi a tothom que és en definitiva del que es tracta.

Trobareu també en aquest **CARTULARI** una interessant visita a la **Sagrada Família** i una sortida cultural al **Conjunt Monumental d'Olèrdola**, així com també la celebració dels trenta anys de l'**Estament**.

Us desitgem unes bones vacances d'estiu i ens retrobarem a la tardor, en què reprendrem les diverses activitats.

Lluïsa Goberna

Consell de Redacció Col·laboradors:

Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Francesc Panyella
Mª Lluïsa Pujol
Jordi Rabionet
Eva Sans
Joana Tarín

Corrector:
Joan Anton Font

Redacció i Administració:

Casanova, 43, Esc. Dret. Entl. 3r.
08011 BARCELONA

Tel. 93 325 77 91

E-mail:
institut@cartulari.com
estament@cartulari.com
www.cartulari.com

Capçalera:
Copy-Art-Institut.

Impressió:
GAM Serveis Reprogràfics.
Dipòsit Legal: B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

Amb el suport de la:
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

CARTULARI

DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXIV - SEMESTRAL
NÚMERO 24 - SEGONA ÈPOCA

Portada	1
Església de Sant Miquel d'Olèrdola..	
Casals Catalans	2
Relació dels Casals d'arreu del món.	
Editorial	3
Redacció i administració.	
Informa	5
Les nostres activitats.	
Sopar Nadalenc i de Germanor	6
Presentació CARTULARI 23.	
Martí l'Humà	10
Es va celebrar sis-cents anys de la mort de Martí I.	
Les Quatre Columnes	18
Inauguració a Montjuïc	
Estament	20
XX Solemne Investidura	
Homenatge al Comte Guifré II	25
A Sant Pau del Camp	
Talamanca	37
Monument del Memorial del 13 d'agost de 1714.	
Notícies	42

Foto portada de: *David Ballesteros*
Església de Sant Miquel d'Olèrdola

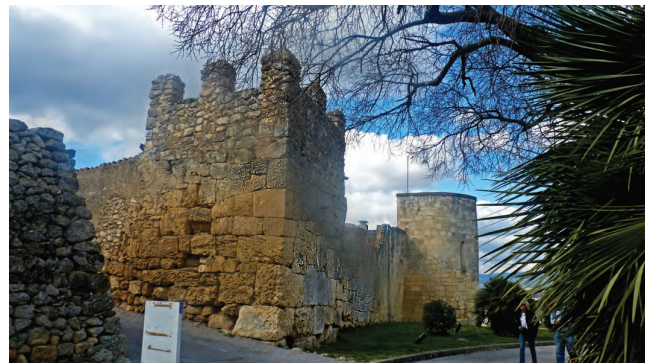
L'Alguer.....12

L'Alguer es troba situat al nord-oest de l'illa de Sardenya, que fou conquerida per Alfons III de Catalunya i IV d'Aragó, entre 1323 i 1324.

Conjunt Monumental d'Olèrdola.....26

La talaia natural sobre la que està emplaçat aquest conjunt arqueològic, des d'on es pot gaudir d'esplèndides panoràmiques de la plana del Penedès, Montserrat, el massís del Garraf i del litoral mediterrani, va ser en èpoques passades, precisament per aquesta situació estratègica, un lloc singular.

Visita a la Sagrada Família.....32

L'any 1869 el P. Josep Manyanet i Vives, fundador de L'Institut Fills de la Sagrada Família, proposà al bisbe d'Urgell, Josep Caixal, la construcció d'un gran temple dedicat a la Sagrada Família i ho fa saber al llibreter Josep Maria Bocabella i Verdaguer de Barcelona, qui consolida la idea.

La Ruta dels Àustries.....38 de Baviera a les portes dels balcans.

Aquesta ruta, realitzada en cotxe al llarg d'11 dies, inclou set països europeus: França, Alemanya, Suïssa, Principat de Liechtenstein, Àustria, Eslovènia, Croàcia i Itàlia.

18 de desembre de 2010:

Tradicional sopar **Nadalenc** i de **Germanor** al Restaurant de l'**HOTEL MARKET** de Barcelona. Presentació del **CARTULARI** número **23** i tradicional sorteig de regals.

5 de març de 2011:

Visita al **Conjunt Històric d'Olèrdola**. Posterior **calçotada** a la **Masia Segarullis**, en el mateix terme municipal de **Sant Miguel d'Olèrdola**.

12 de març de 2011: Visita guiada al **Temple de la Sagrada Família**, acompanyats pel rector de la **Sagrada Família**, Mossèn **Lluís Bonet** i l'artista escultor En **Ramon Cuello**.

9 d'abril de 2011:

Acte de la **Solemne XX Investidura de Cavallers** i **Imposició de Llaços a Madones** i Celebració dels **XXX anys** de la **Rehabilitació de l'Estament de Cavallers Nobles del Principat de Catalunya** a la **Basílica de la Puríssima Concepció de Barcelona**. Còctel, Sopar i Ball de Gala a l'**Hotel Claris** de Barcelona.

BARCELONA, LA FAÇANA DEL CINEMA

A la venda catàleg-llibre
BARCELONA, LA FAÇANA DEL CINEMA

Llibreria Catalonia

Rda. de Sant Pere, 3 - Barcelona

T. 93 481 33 10

catalonia@llibreriacatalonia.cat

Fundación Aula de Cine
Colección Josep M. Queraltó

<http://coleccionjmqueralto.blogspot.com>

Benvinguts
al Sopar Presentació

del
CARTULARI

nº

23

Castell de Talamanca

SOPAR

**N
A
D
A
L
E
N
C**

I DE

**G
E
R
M
A
N
O
R**

Per Lluís Goberna

**AQUESTA VEGADA NO VAM
DESCOBRIR UN NOU
RESTAURANT, TENÍEM
MOLT BON RECORD DE
L'HOTEL RESTAURANT
MARKET (ELS PLATS),
DEL CARRER COMTE
BORRELL. COM L'ALTRA
VEGADA EL SOPAR VA
SATISFER A TOTS ELS
COMENSALS.**

Als postres, com és habitual, van començar els parlaments. En primer lloc vam escoltar unes paraules de la **Lluïsa**, *"M'estreno com a directora del **CARTULARI**, però tot seguirà com abans; en realitat aquesta etapa és una continuació de l'anterior"...*

Seguidament es va lliurar un Decret al Senyor Lluís Rabasa com a Delegat de l'Estament a l'illa d'Eivissa.

Agraieixo tanmateix les paraules d'elogi que em van ser dedicades per haver arribat a ser finalista en el concurs literari patrocinat per l'Ajuntament de La Roca del Vallès.

l'amiga **Joana Tarín** i la seva filla, presents en aquest acte..

No podia faltar el ja tradicional sorteig de regals. Com sempre s'en va encarregar l'amic **Àngel Gordon**, amb els seus acostumats comentaris humorístics que com sempre ens va alegrar la vetllada.

En resum, l'acte ens va fer gaudir d'una nit molt agradable amb moments de força emotivitat.

La matinada rondava ja la festa i com que el calendari marcava els finals de desembre els comiats no podien ser altres que desitjar-nos un... **Feliç Any 2011 ple de Salut i Prosperitat.** ©

A continuació venir la distribució del **CARTULARI n. 23** Com era d'esperar va agradar la seva àmplia informació sobre les visites que l'Institut havia fet, així com un article sobre l'exposició de pintures, "**Gresol d'Esferes**", que la **Lluïsa** havia presentat al **Reial Cercle Artístic de Barcelona**. I sobretot els interessants reportatges dels nostres col·laboradors-redactors.

Es van pronunciar unes paraules de record per l'amic **Àngel Pérez**, del qual sortia un recordatori en aquest **CARTULARI 23**, dedicades a la seva vídua,

PROFESORA ROSANA LARA

Maestra Espiritual
Consejera de Desarrollo Personal
Vidente y Cabalista.
Escritora e Investigadora

*"SI QUIERES DOMINAR TUS PROBLEMAS, Y NO
PERMITIR QUE ELLOS TE DOMINEN A TI, LLÁMAME"*

Pº de Gracia, nº 18, 1º 2ª BCN Tel. 93 343 76 65 La solución

Asesoría Fiscal, Contable y Seguros Generales

José María Manubens Guillamón

Calle Camí Ral, 389
08301 Mataró (Barcelona)
Teléfono 937 904 242

e-mail jmmanubens@hotmail.com

ADMINISTRADOR DE FINQUES

FINQUES CLARAMUNT

Administra, lloga, ven.
Gestió i inversió immobiliària.
20 anys al vostre servei.

C/. Prats de Molló, 10
Telf. 93 201 85 16 Fax 93 200 90 09
08021 - BARCELONA

L'ANY 2010 ES VA CELEBRAR SIS-CENTS ANYS DE LA MORT DE MARTÍ I (1356-1410), COMTE-REI DE LA CORONA CATALAN-ARAGONESA, REI DE LA SARDENYA I SICÍLIA, I PRIMER DUC DE MONTBLANC, DIT L'HUMÀ, L'ÚLTIM REI DEL CASAL DE BARCELONA, LA DINASTIA QUE VA REGNAR A CATALUNYA DURANT MÉS DE CINC-CENTS ANYS. DES D'AQUESTES LÍNIES VOLEM RECORDAR LA SEVA HISTÒRIA CLAU EN ELS ESDEVENIMENTS PASSATS DEL NOSTRE PAÍS.

Per Ma. Lluïsa Pujol
Periodista

Breviari de Martí l'Humà. Fons Rothschild
de la Biblioteca Nacional de França

Martí I, l'últim representant de la monarquia aragonesa i catalana i l'únic monarca que va merèixer el qualificatiu de l'Humà —i no del Cruel, el Terrible o el Conqueridor, amb què tants altres monarques s'anomenen—, va tenir una vida plena de moments de gran transcendència històrica.

Rei de Catalunya-Aragó (1396-1410) i de Sicília (*Martí II*) (1409-10), fou fill segon de **Pere el Cerimoniós (Pere III de Catalunya-Aragó)** i d'**Elionor de Sicília**, a la qual succeí en els seus drets a la corona siciliana. Va rebre del seu pare els títols de comte de **Besalú**, senescal de **Catalunya** (1368) i comte de **Xèrica** (1372), i des del 1378 afegí el càrrec de lloctinent del seu pare a **València**. El 1372 es va casar a **Barcelona** amb **Maria de Luna**, hereva del comtat de **Luna** i de la senyoria de **Sogorb**, matrimoni que ja havia estat concertat el 1361. De llurs quatre fills, **Martí (Martí I de Sicília)**, **Jaume**, **Joan** i **Margarida**, només el primer superà la infantesa.

El rei Martí fou un home intel·ligent, culte, llegia els autors grecoromans i va tenir de secretari l'escriptor i humanista Bernat Metge, autor de 'Lo somni'. El caràcter del rei **Martí** era benèvol i pacífic, inclinat al pacte i la negociació (va governar de conformitat amb les Corts). **Malgrat haver-se casat dues vegades, i haver tingut quatre fills, cap d'ells sobreviu, fet que deixa la línia de successió del Casal de Barcelona sense hereu.**

Enfront de l'anglofília del seu pare fou, com el seu germà **Joan**, del partit castellanòfil i francòfil. El seguí també, amb més moderació, en el distanciament del pare després del matrimoni d'aquest amb **Sibil·la de Fortià**, es-

MARTÍ L'HUMÀ,

pecialment des del 1381, a causa de l'absència d'ambdós infants a la cerimònia de coronació de la madrastra.

El 1386 no va assistir a la commemoració dels cinquanta anys de regnat del seu pare, però acudí al seu costat quan emmalaltí de mort a **Barcelona**, per bé que el deixà a darrera hora per perseguir la madrastra, que havia abandonat el rei moribund per por dels fillastres.

Va succeir el seu germà **Joan I** en el tron d'**Aragó** i **Sardenya** el 1396, quan es trobava a Sicília pacificant el regne.

Martí l'Humà. Miniatura
Llibre de Privilegis de
la Cartoixa de Valdecris

CISMA D'OCcident

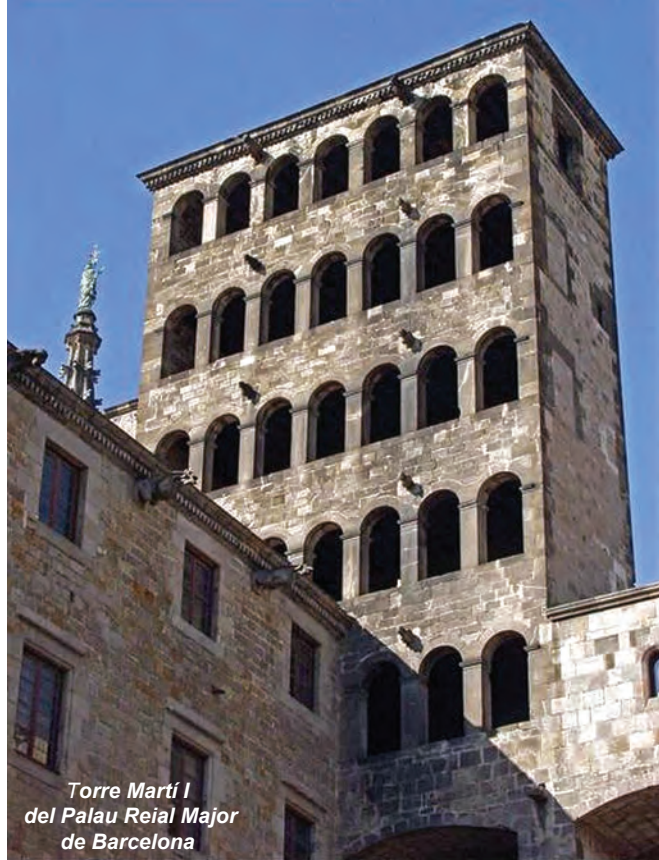
La gran qüestió internacional va ser la del **Cisma d'Occident**, en el qual Martí fou el defensor més ferm i actiu del papa d'**Avinyó**, l'aragonès **Benet XIII**, parent de la seva esposa **Maria de Luna**. El va visitar el 1397 a **Avinyó**, li proporcionà ajuda militar i diplomàtica i, finalment, l'acollí al regne d'**Aragó** el 1408 quan **França** li retirà el suport.

El 1398 i 1399, com a conseqüència del saqueig de **Torreblanca** i altres atacs corsaris, realitzà dues croades contra **Tedelis** i **Bona**.

Martí l'Humà va incorporar, entre 1396 i 1410, el comtat d'**Empúries a la Corona d'Aragó** i va preocupar-se de sanejar el patrimoni reial, hipotecat durant els regnats anteriors. En política interior, el rei s'esforçà per acabar amb les lluites nobiliàries i aconseguir la restauració del patrimoni reial, alienat en els regnats precedents i carregat de deutes, però no va aconseguir posar fi a les rivalitats nobiliàries ni a les lluites de faccions que agitaven l'**Aragó** i **València** (*rivalitats entre els **Vilaragut** i els **Centelles** a València, i els **Luna** i els **Urrea** a l'Aragó*). Tanmateix va recolzar sense èxit els pagesos de la remença.

El 1399 decretà la inalienabilitat del patrimoni, i amplia la pragmàtica que obligava els reis a mantenir la unitat dels regnes de la corona catalanoaragonesa. Incorporà el comtat d'**Empúries** a la corona d'**Aragó**, entre 1396 i 1410, i la jurisdicció de molts llocs on havia estat alienada, especialment a **Catalunya**.

El 1400 reuní a **Tortosa** un parlament de ciutats marítimes que van atorgar al rei català un donatiu per defensar les possessions catalanes a l'illa de **Sardenya**. Aquest mateix any hagué de sufocar una altra rebel·lió dels **Ar-**

Torre Martí I
del Palau Reial Major
de Barcelona

Jove, l'infant Frederic de Luna. Martí I morí, però, sense haver-ho fet i sense haver designat successor, la qual cosa produeix un buit de poder i obre la qüestió successòria. En aquesta qüestió se li ha criticat a Martí la seva manca de decisió. El 1410 començà l'interregne, conclòs dos anys més tard, el 1412, amb el **Compromís de Casp**, que proclamà rei el seu nebot **Ferran I**, anomenat el d'**Antequera**, i primer rei de la dinastia castellana dels **Trastàmara**. **Amb ell s'extingí la línia directa del Casal de Barcelona, que va fundar Guifré el Pelós, el segle IX.**

Factors diversos van afavorir la candidatura de **Ferran**: l'ajut militar que va donar als antiurgellistes (*contraris a **Jaume d'Urgell***) d'**Aragó** i de **València**, el suport que va tenir del papa **Benet XIII** i la divisió dins Catalunya (*que no va actuar decididament en favor del pretendent català*). Les aspiracions de **Ferran I** van rebre l'aval dels compromissaris reunits a **Casp**: hi va obtenir sis vots, d'un total de nou. La corona catalanoaragonesa passava d'aquesta manera a mans castellanes.

Martí l'Humà (1396-1410) fou enterrat al Reial Monestir de Santa Maria de Poblet on es troben també les tombes, restaurades per **Frederic Marés** el 1948, de **Ferran I** el d'**Antequera (1412-16)**, **Alfons IV** el **Magnànim (1416-58)** i **Joan II (1458-79)** amb la seva esposa **Joana Enríquez**; d'**Alfons I el Cast**, dit també el **Trobador (1162-96)**; **Jaume I el Conqueridor (1213-76)**; **Pere III el Cerimoniós**, dit també el del **Punyalet (1336-87)** i les seves tres primeres mullers, **Maria de Navarra**, **Elionor de Portugal** i **Elionor de Sicília**; **Joan I el Caçador**, dit també l'**Amador de la Gentilesa (1387-96)** i les seves dues mullers, **Mata d'Armanyac** i **Violant de Bar**. ©

L'ÚLTIM REI CATALÀ

Tomba de Martí l'Humà al Monestir de Poblet

borea a Sardenya, els quals, ajudats per **Gènova**, l'arribaren a ocupar gairebé tota, excepte la zona de l'**Alguer**. En la campanya per recuperar l'illa el 1409, morí el seu fill Martí el Jove a causa d'un brot de pesta, i llegà el regne de **Sicília** al seu pare. Vidu des de 1406, el rei Martí va mirar d'assegurar la successió casant-se amb **Margarida de Prades**, trenta anys més jove que ell. Però el matrimoni no va tenir fills. **Jaume II d'Urgell, el pretendent inicialment més ben situat per accedir al tron, no fou designat hereu del regne ja que Martí volia legitimar el fill natural que havia tingut Martí el**

L'ALGUER

per Jordi Rabionet

L'ALGUER ES TROBA SITUAT AL NORD-OEST DE L'ILLA DE SARDENYA, QUE FOU CONQUERIDA PER ALFONS III DE CATALUNYA I IV D'ARAGÓ, ENTRE 1323 I 1324.

Aquesta petita i formosa vila deu el seu nom, probablement, a la quantitat d'algues que habiten les aigües que banyen les seves costes.

Coneguda des del segle X i habitada primer pels àrabs, va ser conquerida per una coalició de genovesos i pisans, que la varen governar després d'aconseguir la concessió d'aquesta terra pels **Jutges de Logudoro**, jutges sards que varen ostentar el govern de **Sardenya** durant l'**Edat Mitjana**.

de **Cabrera**, que varen lliurar batalla als genovesos a la badia de **Porto Conte**, i van infringir una dura derrota a l'enemic, i van capturar molts vaixells.

Després d'aquests fets, es va signar una pau i **Bernat de Cabrera**, deixant com a capità i senyor de l'**Alguer** el noble **Gispert de Castellet**, es va desplaçar amb les naus vençudes cap a **Càller**, al sud de l'illa. **En arribar-hi s'assabenta que el cap dels rebels havia novament aixecat en armes els habitants de l'Alguer i poblats del voltant, i van assassinar Gispert de Castellet i ocupar novament la vila.**

Bernat de Cabrera feu armar els seus homes nobles que l'acompanyaven i la marineria de les galeres, i trobant l'enemic, el va batre i derrotar completament.

Aquests fets varen fer que Pere IV, el setembre de

Via Lungo. C. Colombo i torre del Sperone (segle XVI)

La família **Doria** va prendre la ciutat i la va mantenir fins l'any 1353, que amb la força i les intrigues volia foragitar els catalans i fer-los perdre el domini a la Mediterrània.

Pere IV formà una flota important entre galeres catalanes i les aliades venecianes sota el comandament de **Bernat**

1372 i després de una nova revolta, donés l'ordre que tots els estrangers i sards (*els habitants originals de l'illa*) fossin expulsats i les seves propietats venudes, no permetent que hi hagués dintre les muralles de la ciutat ningú que no fos català. I a tal efecte poblà la vila amb gent del Penedès i del Camp de Tarragona, que hi varen romandre ja per sempre.

Palau de Ferrera, on va habitar Carles V el 1541

Torre de la Pólvora

Es va procedir a la fortificació, amb el reforç de les muralles i la construcció de torres de defensa. **El 1541 l'emperador Carles V va visitar l'Alguer per crear una base de lluita contra els pirates barbarescos, i en veure la ciutat des de la torre de l'Speró, va dir: "Bonita por mi fé y bien asentada", fent encara reforçar les muralles i construir una casamata.**

El tractat de **Utrecht**, l'any 1713, va donar l'Alguer al domini austríac. **Espanya** va intentar una vegada més prendre-la però el tractat de **Londres** va fer que **Sardenya**, i

per tant l'**Alguer**, passessin a la **Casa de Savoia**.

Finalment, durant la segona guerra mundial, **Sardenya** va ser ocupada pels alemanys i va sofrir els bombardejos de les forces aliades, que finalment la varen alliberar.

L'Alguer actual és una bonica vila que en moltes coses recorda els nostres pobles mariners de la Costa Brava, en la seva part antiga. Carrers estrets, empedrats, amb petites placetes, tancats dintre les velles muralles que miren al mar. Botigues de records, sobretot

Pany de muralla a la Via Lungo. M. Polo

Claustre de Sant Francesc

Monument de la llengua, als Jardins Públics

alguna de la qual us diu, quan us sent parlar català: **“Parlem català! Nosaltres també som catalans.”** I la seva parla, amb les seves peculiaritats, com ho és el mallorquí o el català del **Rosselló**, aviat se us fa familiar. El català però, s’ha anat perdent, degut evidentment a la influència italiana. **Però alguns habitants, sobre tot gent gran, el parlen, en la seva versió algueresa i, per a la gent jove i en les escoles es fan cursos realitzats en col·laboració amb la Generalitat de Catalunya.**

joies de corall que abunda en les costes de **Sardenya** i que treballen meravellosament bé, petits restaurants amb bona cuina acompanyada d’alguns vins de la terra, de bona qualitat. **I una gent molt agradable,**

Els carrers del barri antic tenen doble retolament : en alguerès i en italià, i en l’església de Sant Francesc (segle XIV) es fa missa en la llengua del país.

El port de L’**Alguer** té poc calat i avui en dia és refugi de vaixells d’esbarjo i barques de pesca.

Vista parcial del port amb les banderes italiana i catalana

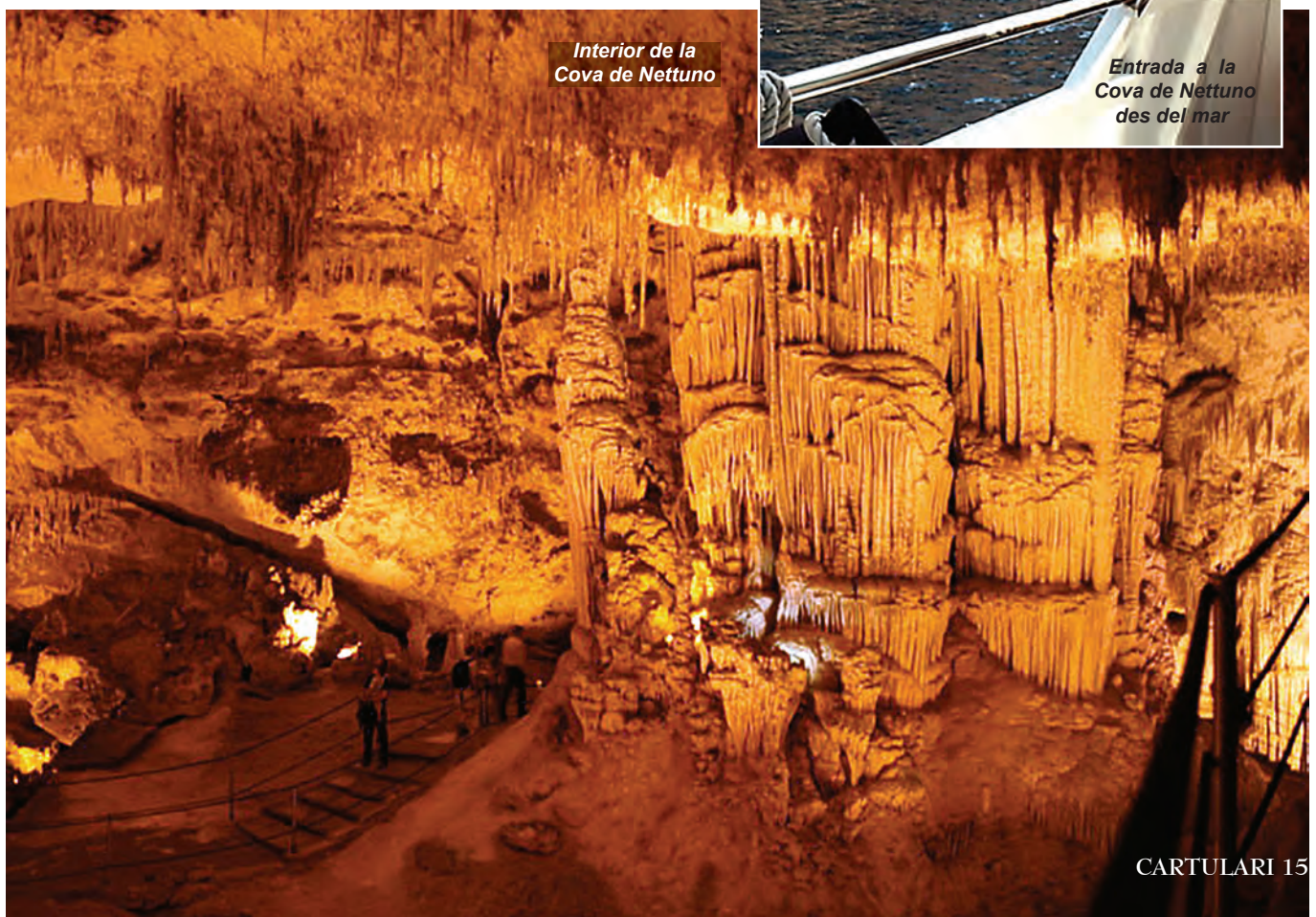
Posta de sol sobre el Cap de Caccia

La vila, que els seus habitants varen anomenar **Barceloneta**, disposa per al turisme d'un bus turístic graciosament anomenat "**Trottolo**" (Baldufa), que realitza una volta per la vila i arriba després de passar per tot el llarg d'una platja de 6 Km. fins la part superior del **Cap de la Caccia**, des del qual baixant l'escala de **Cabirol** de 700 graons tallats a la roca, s'arriba tot vorejant el penya-segat, a la entrada de la **Grotta de Nettuno**, una cavitat natural molt bonica de veure, i a la qual també s'hi pot arribar per mar, si aquest ho permet.

En la part nova de la vila és on es poden trobar els edificis més moderns, amb algunes construccions interessants i amb jardins, que formen carrers (*Vies*) molts d'ells amb noms que recorden llocs de **Catalunya** i personat-

Entrada a la Cova de Nettuno des del mar

Interior de la Cova de Nettuno

Entrada de la "Moreneta" a la Catedral de l'Alguer

Verge de Montserrat a la Catedral de Santa Maria, donada pel Monestir de Montserrat el 1960

ges catalans: **Via Banyoles**, **via Perpignan**, **via Toda**, **Via Tarragona**, **via Catalogna**, **via Antoni Gaudí**, etc.

L'Alguer és doncs una vila tranquil·la i que dóna la sensació de no haver sortit de Catalunya.

EDUARD TODA I GÜELL

NASQUÉ A REUS EL 1855. INGRESSA ELS 10 ANYS A L'ESTUDI DE LA SEGONA ENSENYANÇA JUNTAMENT AMB EL SEU AMIC ANTONI GAUDÍ, AMBDÓS AMB LA IDEA DE RECONSTRUIR EL MONESTIR DE POBLET.

Acabada la segona ensenyança, complerts els quinze anys, entrà en el cos de redacció d'*El Eco del Centro de Lectura*. Posteriorment cursa la carrera de Dret a **Madrid** amb gran rapidesa i resultats brillants, i guanya les oposicions per accedir a la plaça d'agregat al ministeri d'Estat.

En aquests temps col·laborava en la publicació republicana *Las Circunstancias* i en la revista del *Centro de Lectura*.

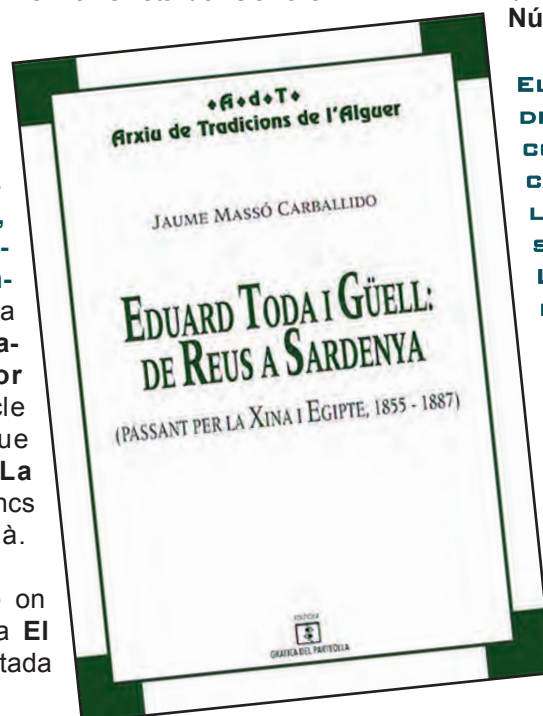
Ja dins de la carrera diplomàtica fou enviat a Xina, on va estar durant sis anys, vivint en les principals ciutats del país: **Macao**, **Hong-Kong**, **Canton** i **Xangai**, on va acomplir la funció de vicecònsol. Acabada aquesta missió, tornà a Catalunya i, per mitjà de **Víctor Balaguer**, entrà en el cercle de periodistes i poetes que s'havia creat entorn de **La Renaixença** i s'integrà doncs en el moviment literari català.

El 1884 surt cap a **Egipte** on ocupa la plaça de cònsol a **El Caire**. Aprofita aquesta estada

Toda, amb l'uniforme de vicecònsul. Fotografia de l'arxiu de l'Institut Municipal de Museus de Reus

per conèixer el país del **Nil**, arriba fins a la segona cataracta d'aquest riu, valent-se d'una caravana de beduïns que travessaven el desert en direcció a **Núbia**.

EL 1887 ES TRASLLADÀ A ITÀLIA I ES DESPLAÇA FINS A SARDENYA, LA QUAL COSA LI VA PERMETRE DESCOBRIR LA CATALANITAT D'AQUESTA ILLA I DE L'ÚS DE LA LLENGUA CATALANA PELS SEUS HABITANTS PARTICULARMENT A L'ALGUER. D'AQUESTA VILA EN VA INVESTIGAR LA HISTÒRIA I ELS COSTUMS, I VA DESCRUIRE EN DIVERSOS LLIBRES LES PECULIARITATS DE LA SEVA RELACIÓ AMB CATALUNYA PRIMER I AMB ESPANYA DESPRÉS, QUE POTSER D'ALTRE MANERA NO LES HAURÍEM POGUT SABER.

Portada del llibre de Jaume Massó Carballido, Director del Museu d'Arqueologia, Salvador Vilaseca de Reus

A partir de 1888 va acomplir funcions de cònsol per diferents ciutats, va entrar també a la **Secció de Comerç**, i va recórrer altres països tant d'Europa, com d'Àfrica, com d'Amèrica, i a París va ser secretari d'Eugenio Montero Ríos, que fou el president de la Comissió que signà el tractat de pau amb els Estats Units.

Finalment, a Londres, posà fi a una llarga carrera oficial, per entrar en la vida del comerç, i retornà a Catalunya el 1918, amb una considerable fortuna.

S'instal·là a l'antic monestir d'Escornalbou que havia adquirit el 1911, restaurat amb un estil molt lliure. Realment és un castell-monestir iniciat per Alfons I, en el segle XI, per aturar sembla, la invasió sarraïna. En aquesta nova residència, Eduard Toda hi creà una col·lecció d'uns quinze mil documents històrics de Poblet, l'arxiu del qual, dipositat a Madrid, en fou sempre reclamat el retorn.

El any 1920 va ingressar a la **Comissió de Monuments Històrics i Artístics**, cosa que l'apropava al monestir de Poblet del qual en seria nomenat president del seu Patronat l'any 1930. A partir d'aquesta data, Toda va desenvolupar una activitat frenètica tan restauradora com de propaganda del monestir. De 1936 a 1939, anys de la guerra, la seva presència i la dels seus col·laboradors i obrers va probablement evitar destrosses en el monument. Llavors Toda va ser nomenat comissari de la Generalitat republicana. En el monestir s'hi varen poder resguardar arxius importants durant aquests esdeveniments.

Eduard Toda,
a la Biblioteca
del Castell d'Escornalbou

Eduard Toda fou a més a més :
President de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense i de la Comissió Provincial de Monuments i President de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

El mes d'abril de 1941, amb 86 anys, moria Eduard Toda, havent pogut veure el retorn dels monjos cistercencs a aquest Poblet que ell havia volgut reconstruir des de la més tendra edat. ©

Garita Reial,
propera a la
Torre de la Pólvora

En la seva vida, Toda va ajudar a la constitució de nombroses biblioteques, i va fer importants donacions de llibres al **Centre de Lectura de Reus**, i sobretot al monestir de **Montserrat**, a l'**Arxiu Històric de Barcelona**, a la **Biblioteca de Catalunya** i a l'**Institut d'Estudis Catalans**.

Bibliografia:
L'Alguer. Un poble català d'Itàlia. Eduard Toda i Güell.
Impremta *La Renaixensa* (1888).
Fotografies: de l'autor i arxius.

LES

QUATRE COLUMNES

SÍMBOL DE CATALANITAT

"l'arquitectura ha de ser tant un mirall
com
una manera de preservar la història del país"

Per Lluïsa Goberna

EL 27 DE FEBRER D'ENQUANY ES VA CELEBRAR LA INAUGURACIÓ I RESTITUCIÓ DEL MONUMENT DE LES QUATRE COLUMNES A MONTJUÏG. AQUEST MONUMENT FOU ERIGIT PER PUIG I CADAFALGH EL 1919 I VA SER ENDERROCAT PEL DICTADOR PRIMO DE RIVERA, L'ANY 1928, PERQUÈ NO PODIA TOLERAR AQUEST MONUMENT, UN SÍMBOL PÚBLIC DE CATALANITAT AIXEGAT EN UN LLOC EMBLEMÀTIC, ON S'HAVIA DE CELEBRAR L'EXPOSICIÓ INTERNACIONAL DEL 29. AQUEST MONUMENT VOL SER UN PATRIMONI I UN LLEGAT DEL POBLE CATALÀ I ALHORA UN HOMENATGE ALS HOMES I DONES QUE HAN DEFENSAT CATALUNYA, EN TOTS ELS TEMPS, I QUE FORMEN PART DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA.

En Puig i Cadafalch, ja des del 1916, tenia en ment realitzar un projecte arquitectònic monumental que reunís l'expressió de la catalanitat.

Per a ell l'esperit català s'emmarcava dins les coordenades de la cultura hel·lènica, de la nostra romanitat i de l'art romànic medieval, que ens singularitzaven com a poble dins del conjunt de la humanitat. **Per això, el monument amb el simbolisme de les quatre barres, representat per les quatre columnes, és símbol d'identificació dels catalans, i per altra banda les columnes són l'expressió d'universalitat.**

Les quatre columnes jòniques de 20 metres d'alçada són visibles des de tot arreu del recinte. En el seu origen havien de

ser coronades per unes figures alades, símbol de la Victòria, però finalment no es van posar.

Puig i Cadafalch va ser president de la **Mancomunitat** durant el 1917-1923 i quan la dictadura de **Primo de Rivera** va estroncar la **Mancomunitat**, a **Puig i Cadafalch** se li van anul·lar tots els seus projectes urbanístics i va ser cessat dels seus càrrecs, també dels polítics; finalment hagué d'exiliar-se.

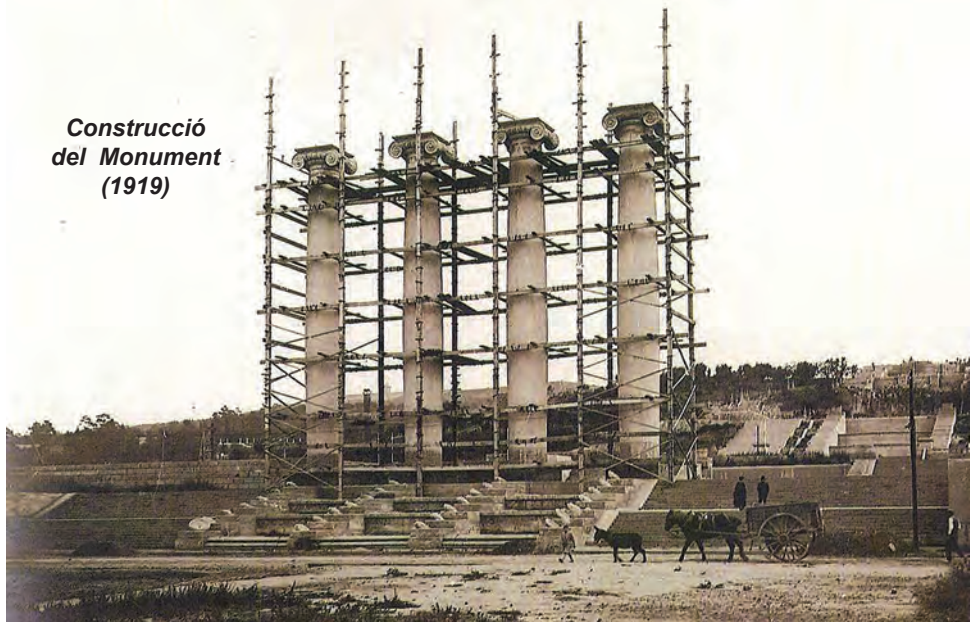
L'any 1994 es va iniciar una campanya de restitució i l'**Ajuntament**, impulsor del projecte, finalment no el va portar a terme i restà pendent.

A partir del 2002 començà la tasca per a la restitució del monument per part de la Xarxa d'Entitats Cíviques i Culturals dels Països Catalans pels Drets i Llibertats Nacionals que ha estat la gestora de la iniciativa. A aquesta campanya s'hi adhireixen entitats, personalitats i milers de persones. L'any 2005 el **Parlament de Catalunya** aprova una resolució sobre la recuperació del monument. El 2006, l'**Ajuntament** dóna suport a aquesta resolució i aprova una declaració institucional per a la seva restitució.

Durant alguns anys, després de diverses propostes, publicacions als mitjans de comunicació i diversos actes reivindicatius perquè el projecte tirés endavant, així com per a la seva ubicació (*s'havia parlat de situar-lo a la plaça Cerdà o al Fòrum*) finalment l'**Ajuntament** va acceptar la restitució a **Montjuïc**, però en posició lateral. Després de diversos debats, reunions i manifestes, el **dia 27 de juny de 2008 es va aprovar la restitució de les QUATRE COLUMNES a Montjuïc en posició frontal.**

El 5 de novembre del 2010 es va posar la primera pedra i **el passat 27 de febrer, davant d'un nombrós públic i en un acte festiu i històric, es va inaugurar aquest**

Construcció del Monument (1919)

Enderrocament (1928)

monument tan significatiu i emblemàtic per Catalunya. El President de la Generalitat, **Artur Mas**, va fer la inauguració, que va comptar amb la participació de la **Presidenta del Parlament Núria de Gispert**, l'**Alcalde Jordi Hereu** i representants de la **Xarxa d'Entitats**, aquesta última, impulsora d'aquest acte de recuperació de la memòria històrica i de la lluita reivindicativa, durant molts anys, per mitjà de la restitució de les **QUATRE COLUMNES** a Montjuïc. ©

Fonts: La Xarxa d'Entitats - Generalitat de Catalunya

ESTAMENT DE CAVALLERS NOBLES DEL PRINCIPAT DE CATALUNYA

XXX ANIVERSARI
I
XX INVESTIDURA

El dia 9 d'abril d'enguany
l'Estament va celebrar
els 30 anys
de la seva Rehabilitació
i la XX Investidura
de Cavallers
i Llaços a Madones

L'Acte Solemne va tenir lloc a l'esplèndid marc de la Basílica de la Puríssima Concepció de Barcelona, on els assistents van poder gaudir del seu magnífic claustre romànic; una joia al bell mig de la ciutat.

La cerimònia va començar amb la desfilada dels membres del **Consell i Senadors**. **Obrien la processó les Madones Senadores**, portadores cadascuna d'elles d'una espelma encesa, de

manera que entre totes juntes formaven els colors de la senyera, com ja és tradicional en aquest acte.

La missa va ser oficiada per **Mossèn Joan Bladé** que durant la cerimònia va dedicar unes paraules a tots els membres de l'Estament.

A continuació es va celebrar l'Acte d'Investidura dels nous Cavallers i Madones. En aquesta cerimònia de commemoració els assistents van estar acompanyats pel so del magnífic orgue, considerat un dels millors de **Barcelona** i per la harmoniosa veu d'una soprano.

Després de finalitzar la cerimònia d'Investidura i la missa, es va formar davant de l'altar un nombrós grup per realitzar la tradicional foto de família. **Tot seguit es va fer la sortida pel claustre, on tothom va poder admirar aquest singular espai, un oasis de pau i recolliment i on es va donar per finalitzat aquest entranyable XX Acte d'Investidura.**

Una vegada arribats a l'Hotel Claris, ubicat a l'antic Palau de Vedruna, va tenir lloc un esplèndid aperitiu en aquest marc incomparable, rodejats de l'art egipci del Saló-Museu de l'Hotel. El posterior Sopar de Gala es va celebrar al Saló Vedruna, on el Gran Mestre i Membres del Consell van rebre als convidats.

Després de l'Acte de lliurament de les **Insígnies** i **Credencials** als nous Membres Investits, **Ascensos**, i **Decrets** als nous **Senadors** es va iniciar el sopar.

Entre plat i plat els comensals es van delectar amb les magnífiques veus d'un bariton, tenor i soprano, acompanyats al piano, que en cadascuna de les seves intervencions van fer vibrar els assistents, que varen arrencar amb una forta ovació.

Com a cloenda de la seva intervenció van interpretar un esplèndid brindis de "La Traviata", on tots els assistents van intervenir. Un digne i emotiu final de Festa.

nom del Consell Suprem, li va dedicar a Jaume Bertomeu, com a Gran Mestre i amic. El Gran Cancellier, en Mariano Montia, li va lliurar una esplèndida placa per la seva **DEDICACIÓ I HUMANITAT**, durant aquests trenta anys. Dels seus Cavallers.

En Jaume Bertomeu va agrair aquest homenatge visiblement emocionat per l'agradable i inesperada sorpresa.

Passades les dotze va començar el ball que va ser **la cloenda d'aquests Actes de la XX Investidura**, de la qual quedarà un molt bon record. ©

En el mateix brindis es va presentar un pastís d'aniversari dels **30 anys de commemoració**. Un detall a remarcar és que en el centre de les taules destacava l'espelma emblema de l'Estament, amb les quatre barres, i al seu costat unes espelmes amb el número 30, que es van encendre en aquest brindis. Seguidament es va interpretar l'Himne dels Segadors, després del qual, el Gran Mestre va donar per clausurat els **Actes de la XX Investidura**.

Durant les postres, es va fer la presentació d'una **Medalla Comemorativa** i del darrer **Reglament Constitucional**, fets especialment per a aquest esdeveniment.

El Comanador a Sevilla de l'Estament, en Manuel Rodríguez, en nom de la Orden de Caballeros y Damas Nobles del Principado de St. Michel de Clermont del Imperio Latino de Constantinopla, va lliurar a l'Estament, en reconeixement als seus **30 anys de Rehabilitació**, la **Medalla al Mèrit**, a títol col·lectiu (*la més alta distinció*), d'aquesta Orde.

Fora de guió, la sorpresa de la nit va produir-se quan es van escoltar les emotives i entranyables paraules de reconeixement que n'Angel Gordon, en

HOMENATGE AL COMTE GUIFRÉ II

LA PARRÒQUIA DE SANT PAU DEL CAMP I EL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, EL DIA 26 D'ABRIL D'ENGUANY, VAN FER UN HOMENATGE AL COMTE GUIFRÉ II DE BARCELONA, FUNDADOR DEL MONESTIR BENEDICTÍ DE SANT PAU DEL CAMP, AMB MOTIU DELS 1.100 ANYS DE LA SEVA MORT.

Fill de Guifré I el Pelós, Guifré II morí un vint-i-sis d'abril de l'any 911 i fou enterrat en el cementiri del monestir. La seva llosa sepulcral es conserva en l'antiga Sala Capitular. Va morir sense descendència i els seus comtats passaren a Sunyer I.

En commemoració d'aquesta efemèride el Dr. **Antoni Pladevall**, sacerdot, historiador i autor de nombrosos llibres, va donar una conferència amb el títol "**Sant Pau del Camp, un petit monestir de llarga història**". Antoni Pladevall, entre d'altres càrrecs, fou el primer president dels **Amics de l'Art Romànic**, director de **l'Art Gòtic a Catalunya d'Enciclopèdia Catalana**, així com també director general del **Patrimoni Artístic del Departament de Cultura de la Generalitat**. El 1994 va rebre la **Creu de Sant Jordi**.

Va fer la presentació el senyor **Jordi-Xavier Romero**, secretari del **Consell Pastoral de Sant Pau**, acompanyat pel senyor **Francesc Olivé**, president de la **Secció d'Història i Art del Centre Excursionista de Catalunya** i el conferenciant, el Dr. **Antoni Pladevall**, davant d'una nombrosa assistència de públic que va omplir totalment l'església.

El monestir, al estar enclavat fora muralles, va patir diverses destruccions per les diverses ràtzies musulmanes, sobre tot la del 985 per al-Mansur. El 1117 va passar a dependre de Sant Cugat del Vallès. Al segle XIV es va construir una nova muralla de la ciutat i Sant Pau del Camp va quedar finalment dins del recinte emmurallat. El 1508, el monestir es va unir al de Montserrat fins que el 1593 es va tornar a unir, també en forma de priorat, al de Sant Cugat. La comunitat va abandonar definitivament Sant Pau del Camp el 1835, degut a la llei de desamortització que va comportar l'exclusió.

L'acte va estar acompanyat per l'actuació de la **Capella de Música de Sant Pau del Camp**, que va interpretar un repertori de cants medievals.

Per clausurar l'acte en mossèn **Francesc Tort**, rector de **San Pau** i en **Francesc Olivé**, van fer ofrena d'una corona de llozer al davant de la llosa sepulcral de Guifre II, a la Sala Capitular. ©

CONJUNT MONUMENTAL D'OLÈRDOLA

Per Lluïsa Goberna

LA TALAIA NATURAL SOBRE LA QUE ESTÀ EMPLACAT AQUEST CONJUNT ARQUEOLÒGIC, DES D'ON ES POT GAUDIR D'ESPLÈNDIDES PANORÀMIQUES DE LA PLANA DEL PENEDÈS, MONTSERRAT, EL MASSÍS DEL GARRAF I DEL LITORAL MEDITERRANI, VA SER EN ÈPOQUES PASSADES, PRECISAMENT PER AQUESTA SITUACIÓ ESTRATÈGICA, UN LLÒC SINGULAR. I PELS VESTIGIS TROBATS EN LES DIVERSES EXCAVACIONS QUE S'HAN REALITZAT ES FA PALESA LA GRAN IMPORTÀNCIA QUE VA TENIR A TRAVÉS DE LES DIFERENTS ETAPES HISTÒRIQUES.

Entrada al recinte, amb part de muralla romana, amb la torre de franqueix a la dreta de la porta i torre amb forma d'esperó, al fons

Teníem una sortida pendent per visitar aquest **Conjunt Monumental d'Olèrdola**, des del febrer de l'any passat, ja que només varem poder veure el conjunt des de fora del recinte. Per tant, l'Institut va programar aquesta visita el mes de març

d'enguany, per poder conèixer aquest indret més a fons i alhora gaudir, després de la visita, d'una bona **Calçotada** a la **Masia Segarrulls**, la mateixa de l'any passat i en la que, com l'anterior vegada, ens van servir uns esplèndids Calçots, junt amb un eficient servei.

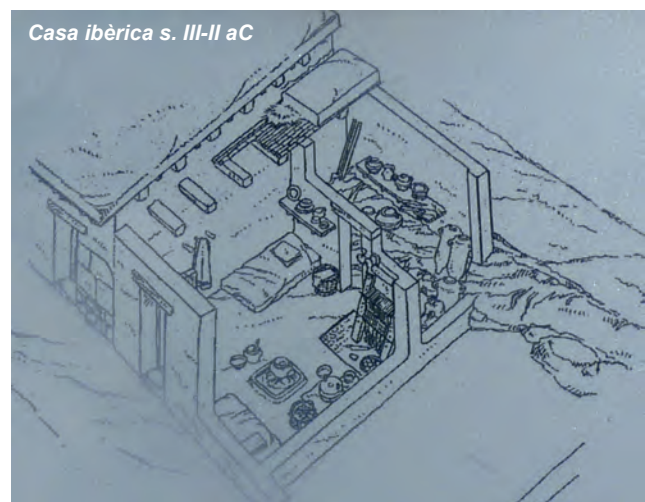
En arribar al Conjunt, ja ens estava esperant la nostra guia, que ens va donar unes detallades explicacions, que ens van portar a través de la història per cadascun dels racons d'aquest extens jaciment arqueològic.

ORÍGENS

S'ha trobat constància de presència humana a l'inici de l'Edat del Bronze (1800-800 aC.), a partir de diverses excavacions arqueològiques on s'han trobat diverses restes, encara que hi ha indicis que apunten a una ocupació anterior.

Restes d'habitatges preiberes i iberes

Casa ibèrica s. III-II aC

Cisterna Romana

IV aC., estaven distribuïts en dos assentaments; el poblat situat estratègicament dalt d'un turó i emmurallat i els nuclis agrícoles a la plana o la part baixa dels vessants dels turons. Aquests poblats emmurallats i amb nombrosa i pròspera població prenia el nom **d'"oppidum"**. S'ha documentat un primer grup d'habitatges al mig de la zona baixa del turó i un altre, junt a la muralla, a l'entrada del recinte. Ubicats a la meitat inferior del turó, aprofitant l'orografia de la muntanya

Posteriorment, a l'Edat del Ferro, segles VIII-VII aC. ja es pot parlar d'un poblat estable. **En aquest període fou quan es va fortificar el turó i es va bastir la primera muralla.** Posteriorment s'anirà evolucionant cap una

i estructurats en terrasses, els habitatges generalment rectangulars foren excavats a la roca, encara que la seva estructura va anar variant en les diferents etapes d'assentament.

Pedrera romana

Restes muralla medieval

societat, encara que incipient, cada vegada més estructurada i amb nous ritus d'enterrament

Les diverses excavacions han tret a la llum abundants restes de l'època ibera i tal com ens va explicar la guia s'han trobat inscripcions amb caràcters ibers, que es poden llegir, però no traduir.

Entre els segles VI i I aC. es troba a Olèrdola una cultura ja més consolidada socialment, coneguda com els ibers. Els cassetans, la tribu d'ibers que eren establerts en aquests indrets, segles V-

Més endavant, els habitants ibers d'**Olèrdola** a poc a poc varen anar agafant els costums dels romans, ja que hi van conviure més de mig segle amb un destacament romà que es va establir a principis del segle I aC., arran de la **Guerra Púnica**.

Passats cent anys de la seva vinguda a la península ibèrica, entre els segles II i els inicis del I aC., **els romans aixecaren una fortificació en la muntanya d'Olèrdola, pel seu emplaçament privilegiat de defensa i domini sobre la plana.**

Torre-talaia romana s. I aC.

Restes de la torre-talaia romana

De l'època romana en resten tres obres molt significatives; **la Cisterna, la Torre-talaia i la Muralla:**

La Cisterna romana -fi segles II, inici segle I aC- tal com va explicar la guia, va ser excavada a la roca i era utilitzada per emmagatzemar aigua de pluja que arribava per dos canals de la part alta de

Restes d'assentaments preibers, ibers i medievals. A la dreta muralla exterior romana-medieval i a l'interior (més baixa) muralla preibera i ibera

des, i el lloc estratègic elevat, es va tornar a ocupar el turó com a lloc de defensa de les contínues ràtzies sarraïnes. La població, en busca de protecció, es va anar agrupant en torn al castell d'Olèrdola, que va ser un dels castells termenats més destacats del sud de la Marca del Comtat de Barcelona. Més tard, en una d'aquestes ràtzies, l'any 985, Al-Mansur envià Barcelona i assolant el Penedès s'apoderà d'Olèrdola.

MIR GERIBERT

PRÍncep d'OLÈRDOLA

A mitjans del segle XI destaca la figura de Mir Geribert, que es va autoproclamar Príncep d'Olèrdola. Fou fill del vescomte Geribert de Barcelona i d'Ermengarda de Barcelona i nét del comte Borrell II. Fou casat en segones núpcies amb Guisla de Besora.

Mir Geribert va ser un personatge clau en l'escenari de les revoltes feudals contra els comtes catalans. Els senyors feudals nobles administraven per encàrrec del

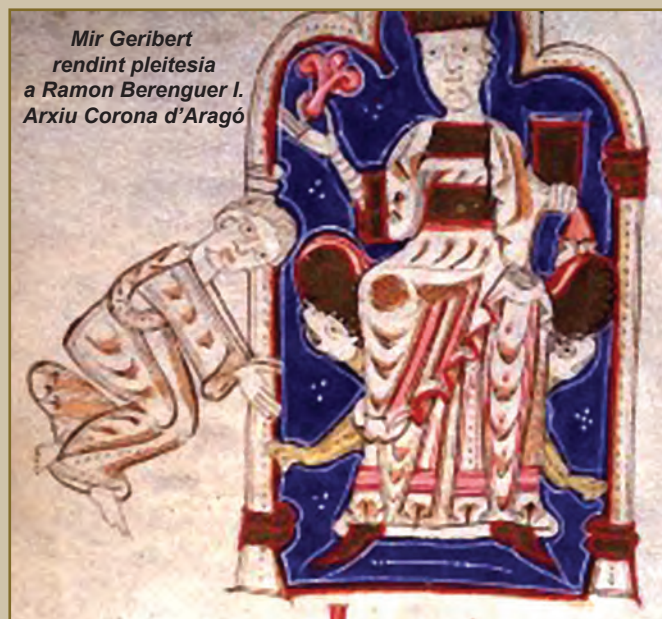
la muntanya, que la conduïa a una bassa de decantació que feia de filtre i la depurava treient les restes de pedres i fang. Tenia una capacitat de 350.000 litres.

També vàrem poder veure les restes d'una pedrera de l'època romana, d'on van portar els blocs de pedra per bastir la muralla i la torre-talaia militar, que era de planta rectangular (de 7x5m.), ubicada en el punt més alt, ja que ens van explicar que els romans van aixecar una xarxa de torres de vigilància en diversos punts estratègics que dominaven visualment tant la planície com l'àrea de la costa.

La muralla romana aixecada a finals del segle II aC., en la part més desprotegida de la muntanya olèrdolana té una llargària de 145m. per 2m. d'amplada. Amb aquesta construcció els romans establiren un control militar territorial a la vegada que un poder propagador de la cultura romana enfront de la població indígena.

Després que els romans abandonessin el campament d'Olèrdola durant la segona meitat del segle I aC., ja que el territori restà romanitzat i pacificat, la muntanya quedà pràcticament deshabitada, perquè en moments de pau estable la població s'establí a llocs més confortables, com la plana del Penedès.

Fins aquí una breu semblança dels primers pobladors d'Olèrdola, els ibers i els romans. Aquestes cultures deixaren la seva empremta amb construccions que es varen aprofitar mil anys més tard, a l'època medieval. Totes aquestes obres construïdes pels ibers i els romans les van reaprofitar els cristians. De la pedrera es van treure blocs de pedra per construir-hi el castell medieval, l'església romànica, i reforçar i ampliar la muralla romana. Tanmateix es va seguint utilitzant la cisterna.

Mir Geribert rendint pleitesia a Ramon Berenguer I. Arxiu Corona d'Aragó

comte, sobretot la noblesa fronterera, un castrum, però van abusar del seu poder i es van apropiar de béns i càrrecs i altres fets, que estaven fora del control del comte.

Mir Geribert encapçala la revolta contra la Casa Comtal de Barcelona, junt amb altres nobles feudals que volien més independència i reclamaven tenir el control total de les seves terres, però Ramon Berenguer I, a pesar de la debilitat del Casal de Barcelona, llançà sobre el Penedès un exèrcit per acabar amb la revolta. Finalment, l'any 1059, Mir Geribert, abandonat per altres nobles, li rendeix vassallatge al comte, que recupera el domini d'Olèrdola, i acaba així la revolta. Morí l'any 1060 en una expedició contra els sarraïns a Tortosa.

ÈPoca Medieval

AL LLARG DEL SEGLE X, OLÈRDOLA TORNA A SER IMPORTANT PER LA SEVA POSICIÓ ESTRATÈGICA I VA TENIR UN PAPER DESTACAT EN LA DEFENSA DE LA FRONTERA AMB L'ISLAM.

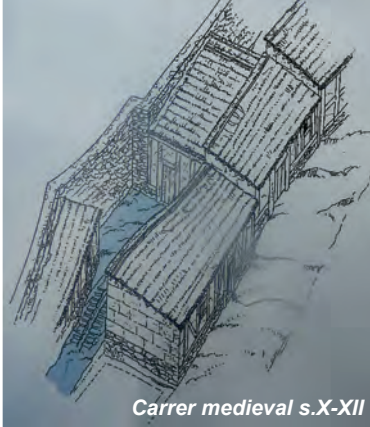
Segons consta en documentació, l'any 929, Sunyer, comte de Barcelona (fill de Guifré el Pelós), fou el gran impulsor d'Olèrdola, ja que va fer construir el castell per la defensa "castrum Olerdula", així com l'església. Propiciat per l'existència de les muralles romanes, molt ben conserva-

Comte Sunyer

Sitja medieval

Carrer medieval s.X-XII

Carrer medieval esglaonat

roca, canalitzacions, sitges, escales, encaixos per a pals de fusta... **En les excavacions realitzades s'han trobat diverses sitges per emmagatzemar el gra.** Estaven tapades amb lloses de pedra o de fusta i rodejades de petits cançons per desviar l'aigua i evitar la humitat al seu interior. La majoria de cases disposaven d'aquestes sitges i el gra emmagatzemat era suficient per alimentar una unitat familiar, durant tot un any.

Paral·lel a la muralla medieval es pot veure un carrer medieval esglaonat, tallat a la roca i amb un canal al centre per evacuar les aigües pluvials.

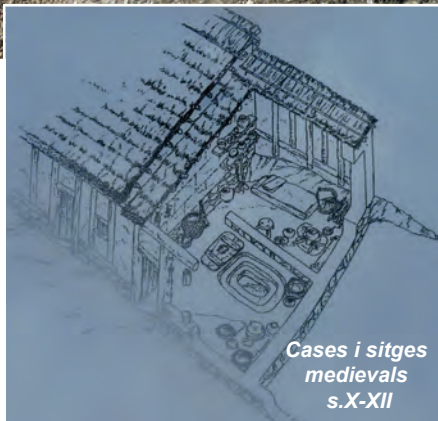
Si seguim pujant pel turó, podem veure l'església de Sant Pere i Sant Miquel. Consta de dues parts, la primera preromànica construïda l'any 929 pel comte Sunyer i consagrada pel Bisbe Teodoric, el 935, tal com consta en documents de l'**Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona**. L'església romànica fou aixecada a finals del mateix segle X.

A partir del segle XII, amb la pacificació del territori, amb l'avanç de les fronteres cristianes, (**Tarragona passa a mans cristianes l'any 1129**), Olèrdola va anar perdent la seva importància estratègica i la seva nombrosa població es va anar desplaçant cap a la plana penedesenca,

més a prop de l'aigua i de les vies de comunicació, i aleshores, **Vilafranca, situada a la plana i a mig camí de la via d'unió entre Barcelona i Tarragona, es convertí en ciutat preeminent i capital de comarca.**

Civitas Olerdulae es va anar despoblant a poc a poc fins que arribà la decadència de la que havia estat una de les ciutats principals en la defensa fronterera, que havia rebut franqueses i privilegis de la Casa Comtal i que fou un dels nuclis més importants del **Penedès**.

Seguint el recorregut per la història d'aquest indret es pot apreciar com estava estructurada la ciutat medieval. Tres grans àrees amb els tres ordres socials; **noblesa, clergat i població**. L'església i el castell a la part alta i el poble ubicat a la part més baixa. Han perdurat pocs vestigis de les cases medievals, així com d'èpoques precedents, tan sols el que està excavat a la

Cases i sitges medievals s.X-XII

Església de Sant Miquel

Interior església de Sant Miquel

El temple romànic posterior es recolzà en el llenç meridional del primitiu temple preromànic. D'aquest primer temple es conserva tan sols l'absis, l'arc de ferradura de la capçalera i part d'un mur. Probablement (encara que no hi ha absoluta certesa), fou destruïda per **Al-Mansur** en una de les seves ràtzies sobre el 978-985).

Tombes antropomorfes (Sant Miquel)

Tombes antropomorfes al Pla dels Albats (fora muralla)

Aquesta església (12m.) era de dimensions més reduïdes que el segon temple romànic (26m.).

Aquest nou temple d'estil romànic, aixecat sota el suport del levita **Sunifred**, **fou consagrada pel Bisbe de Barcelona Vives**, l'any 992, amb documentació, com l'anterior, a l'**Arxiu Capitular**.

Al llarg dels segles l'edifici va anar presentant diverses reformes fins arribar a la fesomia actual, semblant a la del segle XII. Cal destacar l'austeritat, senzillesa i proporció de línies que conformen l'edifici. De la darrera reforma serien el cimbori i sobre aquest, més posteriorment, el campanar d'espanya.

Al segle XVI, a pesar del desplaçament de l'antiga ciutat d'**Olèrdola**, només hi resta una masia i pastors. **Sant Miquel**, dalt de la muntanya, continuaria essent església parroquial, fet que va propiciar les queixes dels veïns, fins que a finals del 1879 la parròquia fou traslladada a la Plana.

Al seu entorn es troba la **necròpoli de tombes antropomorfes**. És difícil, segons estudiosos del tema, datar la utilització d'aquestes sepultures. Però es creu que poden ser del voltant dels segles X i XI. **Les tombes excavades a la roca representen la figura humana (forma antropomorfa)**. Fora de muralla també es troba una necròpoli anomenada el **Pla dels Albats**; dit així pel gran nombre de **tombes antropomorfes d'albats (nens no batejats)**. Al seu voltant s'observen cases i sitges medievals excavades a la roca, així com les restes de l'església de **Santa Maria**, citada com a "**foris murum**", a diferència de la de **Sant Miquel "infra murum"**.

Necròpoli de tombes antropomorfes, segons un gravat d'A. Laborde. Any 1811

Hi ha diferents interpretacions sobre l'orientació de les sepultures; el cap orientat a la ciutat de **Jerusalem**, la de la fe cristiana, i les que seguiran la direcció del sol, considerat font de vida, del culte solar, d'arrels precristianes. Aquest conjunt antropomorf data dels inicis del segle X.

Quan s'arriba al cim es pot veure la **torre de guaita**, on el comte **Sunyer**, tal com dèiem abans, tot aprofitant aquesta construcció feta pels romans, **edificà un castell amb el fi d'establir un castrum a Olèrdola**. De la torre i el castell, avui en dia sols en queden restes, això sí, amb un paisatge immens, ja que s'aixecà en el punt més alt del turó i domina tota l'extensa

plana i el litoral. El castell, de forma rectangular adossat a l'antiga torre romana, estava destinat a residència del castlà o senyor i a l'ús militar.

Panoràmica de la Plana del Penedès i l'església de Sant Miquel, des de les restes de la torre-talaia i castell medieval, dalt del cim.

La muralla medieval fou ampliada i millorada a partir de l'antiga muralla romana. Aquesta reconstrucció volia fer-la més sòlida i resistent amb finalitats defensives, ja que **Olèrdola** era un enclavament fronterer de gran im-

Pujada al castell

Gravat d'A. Laborde de l'any 1811. Torre romana i castell medieval. Al fons església de Sant Miquel i Montserrat.

portància. A diferència de la romana, que només tancava la muntanya pels punts més accessibles, a l'època medieval es va tancar tot el perímetre.

Al llarg dels anys posteriors, la muntanya va rebre els efectes de les **Guerras dels Carlins** i del **Francès** i diversos períodes inestables ocasionals. És aleshores quan la muntanya olerdolana torna a cobrar un cert protagonisme, ja que es convertí en un amagatall idoni en trobar-se entre la plana i el litoral i a resguard de la seva ben conservada muralla.

Muralla medieval s. X

Alexandre Laborde, marquès de Laborde (1773-1842), que fou escriptor, artista, arqueòleg i polític francès, alhora que un gran viatger, va deixar constància amb els seus gravats dels diferents llocs on va passar. **Un d'ells, Olèrdola, on va plasmar i idealitzar la necròpoli de tombes antropomorfes, probablement de Sant Mi-**

A finals del segle XIX, el moviment cultural català de la Renaixença va atraure erudits, historiadors i intel·lectuals que van fer difusió de molts dels castells, monestirs, esglésies... que estaven malmesos i van ajudar en la seva reconstrucció; **Olèrdola fou un d'ells**. A principis del segle XX es van realitzar les primeres excavacions oficials a

Olèrdola, encara que abans se n'havien fet però més incontrolades. És a partir d'aquests últims anys quan s'han anat realitzant els treballs més importants d'excavacions arqueològiques, així com també diverses restauracions. L'any 1931 va ser declarat **Monument Històric-artístic d'Interès Nacional**.

L'any 1963, la **Diputació de Barcelona** adquirí la propietat del turó d'**Olèrdola**. A partir del 1995 és traspassat a la **Generalitat de Catalunya**, que es qui el gestiona, i passa a formar part del **Museu Arqueològic de Barcelona**. En la que fou l'antiga casa rectoral, a l'entrada del recinte, actualment es troba el **Centre d'Interpretació** que va ser inaugurat l'any 1999.

És una visita molt recomanable, tant pel contingut històric de l'indret i la gran importància que va tenir com a civitas en segles passats, com per l'esplèndid entorn paisagístic del que es gaudeix. ©

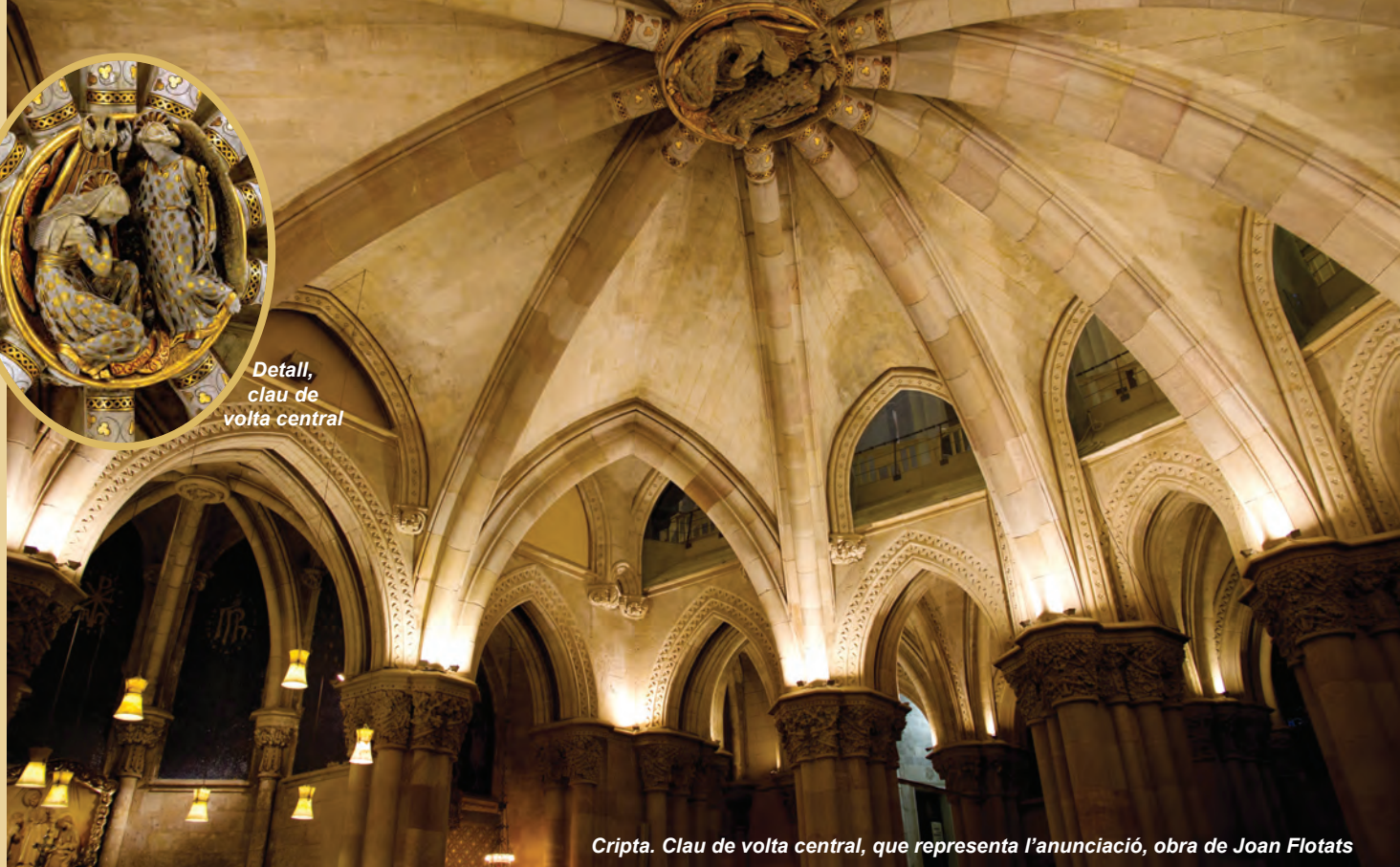
quel, i el castell i l'església al fons. Aquests gravats van ser publicats en la seva obra " Voyage pittoresque et historique en Espagne" de l'any 1811.

Bibliografia

- Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya-Núria Molist i Capella.
- Inventari del Patrimoni Cultural local d'Olèrdola-Diputació de Barcelona.
- El Parc Arqueològic de Olèrdola-Museu d'Arqueologia de Catalunya.
- Oficina de Turisme-Generalitat de Catalunya. - Ajuntament d'Olèrdola.

Detall,
clau de
volta central

Cripta. Clau de volta central, que representa l'anunciació, obra de Joan Flotats

L'ANY 1869 EL P. JOSEP MANYANET I VIVES, FUNDADOR DE L'INSTITUT FILLS DE LA SAGRADA FAMÍLIA, PROPOSÀ AL BISBE D'URBELL, JOSEP CAIXAL, LA CONSTRUCCIÓ D'UN GRAN TEMPLE DEDICAT A LA SAGRADA FAMÍLIA I HO FA SABER AL LLIBRETER JOSEP MARIA BOCABELLA I VERDAGUER DE BARCELONA, QUI CONSOLIDA LA IDEA.

Per Joana Tarín

VISITA A LA SAGRADA FAMÍLIA

El dia 19 de març de 1882, solemnitat de Sant Josep, amb l'assistència del bisbe de Barcelona Josep Mª Urquinaona i d'altres personalitats, es col·loca la primera pedra del temple, sota la

direcció de l'arquitecte Francesc de Paula Villar. L'any següent, el 1883, Villar dimiteix i Antoni Gaudí, un jove arquitecte de 31 anys, que havia col·laborat amb Villar en la construcció del Camerí de la Verge del Santuari de Montserrat, s'encarrega de l'obra fins a la resta de la seva vida (1926). La Sagrada Família és l'obra mestre de Gaudí, i declarada l'any 2005 Patrimoni Cultural de la Humanitat per la Unesco.

El dissabte 12 de març d'enguany, per deferència del nostre bon amic i membre de l'Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya, l'escultor Ramon Cuello, varem tenir el plaer de visitar el Temple de la Sagrada Família. Ens va fer de guia excepcional mossèn Lluís Bonet, germà de l'arquitecte Jordi Bonet, actual director de les obres que es porten a terme.

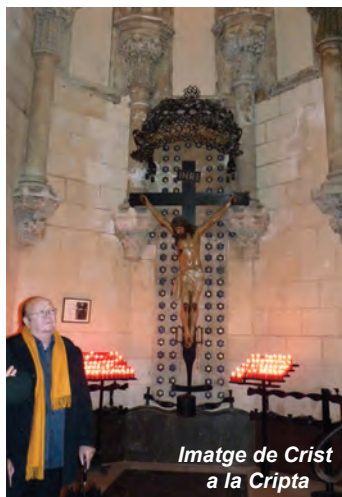

Baldaquí
de l'altar,
Jesús a la Creu,
obra de
Francesc Fajula

Malgrat la persistent pluja, que ens va deixar ben xops, el nombrós grup (*unes 50 persones*) teníem com a punt de trobada la façana de la **Passió**, obra d'en **Josep Mª Subirachs**, que expressa la **Veritat** i el **Dolor de la Vida**.

Destaquen, entre d'altres, els portals de la **Glorificació de la Creu de Salvació**, el **Lleó de Judà** vencedor de la mort, l'**Oració de Getsemaní**, la **Verònica**, el **Centurió**. **Les Torres** representen els apòstols **Jaume el menor**, **Bartomeu**, **Tomàs** i **Felip** i entre les torres centrals, l'ascensió de **Crist**.

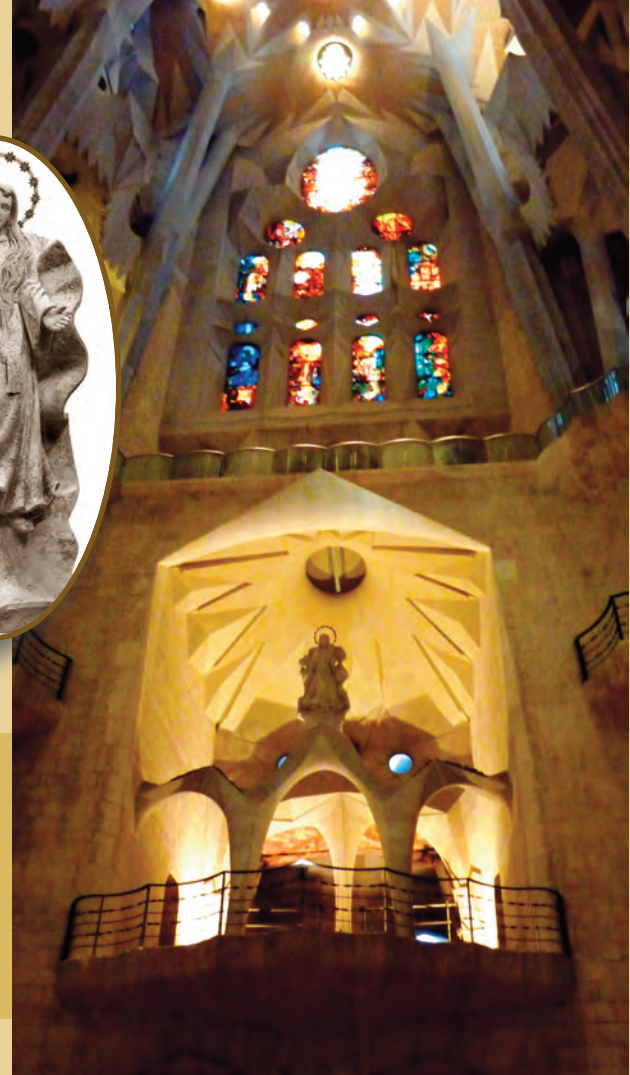
Imatge de Crist
a la Cripta

Després d'unes paraules de benvinguda per part d'en **Ramon Cuello** i presentar-nos a mossèn **Lluís**, ens vàrem dirigir a la cripta, que de fet és l'església parroquial on s'hi celebren els cultes, sobretot l'eucaristia.

Només entrar mossèn Lluís ens va mostrar la imatge d'un sant Crist, obra de **Joan Matamala**.

A l'altar major hi ha un retaule de la **Sagrada Família**, obra d'en **Josep Llimona**, i set capelles distribuïdes al voltant. En la dedicada a la **Mare de Déu del Carme**,

A la dreta i esquerra de l'altar, al damunt de les entrades, unes escultures de Sant Josep i la Mare de Déu de 3 m. d'alçada cadascuna, que són obra del nostre amic en Ramon Cuello.

una làpida amb el nom **d'Antoni Gaudí i Cornet**, tanca la tomba d'aquest home insigne que va crear l'obra més emblemàtica del nostre país. A la capella del **Sant Crist** s'hi troba la tomba d'en **Josep Mª Bocabella**.

Cal destacar la clau de la volta central amb un relleu dedicat a l'anunciació, obra de **Joan Flotats**.

Les piles baptismals són petxines marines de **Filipines** que el **Marquès de Comilles** proporcionava a **Gaudí**.

Sortint de la Cripta, entrem al Temple per la façana del Naixement que expressa el Goig de la Vida, on hi podem veure el portal de la **Caritat**, el de l'**Esperança**, el de la **Fe** i les torres que representen els apòstols **Bernabé, Simó, Judes Tadeu i Maties**.

L'escultor japonès **Etsuru Sotoo** ha col·laborat en **vàries imatges**.

És tremendament impressionant la magnificència del Temple, l'obra tan majestuosa que representa. L'altar és un bloc de pòrfir iranià de 3 m de llarg i té un pes de 7500 kg. És presidit per Jesús a la Creu, obra de Francesc Fajula.

"L'interior del Temple és com un bosc", ens diu mossèn Lluís. **"Les columnes inclinades són els arbres amb les seves branques, les fulles com a palmes portadores de vida i els fruits són a fora"**. Les columnes tenen diferents simbologies; les quatre del creuer representen els evangelistes i les dotze que rodegen el creuer, els apòstols.

Els textos bíblics van ser la inspiració de Gaudí per crear aquesta obra.

Criden l'atenció els magnífics vitralls que representen les diòcesis catalanes i la imatge de **Sant Jordi de Subirachs**.

A la façana de la **Glòria**, que expressa **Vida i Salvació**, destaquen els apòstols **Andreu, Pere, Pau i Jaume**.

Quan el temple estigui acabat tindrà 18 torres i la torre-cimbori central dedicada a Jesús tindrà 170 m d'alçada.

El temple fou consagrat i declarat Basílica Menor el 7 de novembre de 2010 pel Papa Benet XVI.

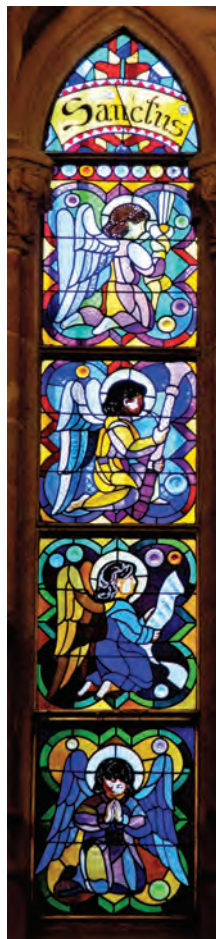
La visita al museu fou molt interessant, així com les explicacions que ens feia mossèn Lluís de les fotografies, retrats, dibuixos, maquetes, plànols, etc. Destaca un bust d'en Gaudí, obra de Josep Mª Subirachs, i l'esborrany

d'un criptograma del mateix autor, que resulta ser una combinació de xifres que sempre sumen 33, l'edat de Crist en el moment de la seva mort. L'original en pedra es pot admirar a la façana de la Passió.

Vista des de la Porta de la Passió

Representacions de la Basílica de la Sagrada Família acabada. Museu del mateix temple.

Vista des de la Porta de la Glòria

Fotografia de l'època amb Lluís Bonet i Garí (primer de dalt a la dreta), pare de mossèn Lluís i Jordi Bonet. Gaudí, mig amagat (segon de la esquerra a baix).

Monsenyor Francesco Ragonesi amb Gaudí, acompanyats d'altres personalitats, durant la visita que el Nunci del Vaticà va fer l'any 1915.

En les antigues fotografies on apareix **Gaudí** amb alguns personatges de l'època, en trobem una on es pot veure al deixeble de **Gaudí**, en **Lluís Bonet i Garí**, pare de mossèn Lluís i Jordi Bonet, que va ser arquitecte-director de les obres entre els anys 1974- 1983.

En **Francesc de Paula Cardoner**, membre d'Honor de l'Institut d'Estudis Històrics Medievals de Cata-

lunya, que ens va acompanyar en diferents visites culturals i ens va delectar amb els seus savis coneixements, també va ser arquitecte-director en el període 1983 a 1985.

Els dibuixos originals de **Gaudí** i les peces, com un púlpit o un armari de sagristia, són dignes d'admiració.

Amb tantes coses per veure se'ns fa curt el temps i acabem la visita amb ganes de tornar i seguir admirant l'obra d'aquest arquitecte de qui **Monsenyor Francesco Ragonesi, Nunci del Vaticà**, va dir en la visita que efectuà l'any 1915:

"Sr. Guadí Vd. es el Dante de la arquitectura y su obra es uno de los poemas más grandes en piedra."

També el gran poeta **Joan Maragall** en la seva *"Oda a Barcelona"* (1909) fa aquesta metàfora:

"A la part de llevant, místic exemple, com una flor gegant, floreix un temple, esperant uns fidels que han de venir"

I de tot el món vénen gents a admirar la gran obra d'aquest geni de l'arquitectura que va ser **Antoni Gaudí**. ©

Criptograma a la façana de la Passió

Bust d'en Gaudí, de Josep Mª Subirachs

EL PASSAT 26 DE MARÇ ES VA CELEBRAR A TALAMANCA L'ACTE D'INAUGURACIÓ DEL MONUMENT DEL MEMORIAL DEL 13 D'AGOST DE 1714, EN HOMENATGE A AQUELLS QUE VAREN LLUITAR EN DEFENSA DE LES LLIBERTATS DE CATALUNYA

MONUMENT DEL MEMORIAL

DEL 13 D'AGOST DE 1714

L'acte va tenir lloc a dos quarts d'una del migdia davant del **Castell de Talamanca**, envoltat d'un nombrós públic que va assistir a l'esdeveniment.

El descobriment de la placa commemorativa va anar a càrrec de l'Hble. Sr. **Felip Puig i Godés**, **Conseller d'Interior de la Generalitat de Catalunya**. També hi van intervenir l'Il·lm. Sr. **Josep Tarín Canales**, **Alcalde de Talamanca**, i el Sr. **Francesc Xavier Hernández**, **professor de la Universitat de Barcelona**. Varen assistir-hi també altres membres del consistori bagenc, així com el **marquès de Poal** i el **baró d'Albí**.

Durant la inauguració es va hissar la senyera, i els **Miquelets de Catalunya** i el **Regiment de Dragons de Sant Miquel de Mojà** van formar i realitzar una salva a l'aire. Com a punt final es va interpretar l'Himne Nacional de Catalunya.

El Monument es compon d'un monòlit d'acer, de l'escultor Soldevila i una placa de bronze amb un baix relleu, col·locada damunt d'un bloc de pedra de la mateixa zona, en un espai urbanitzat com a placeta des de la qual es pot visualitzar tot l'extens terreny on es va desenvolupar la batalla.

Com se sap, Talamanca va ser l'escenari de la darrera batalla guanyada per l'exèrcit català contra les tropes

borbòniques durant la Guerra de Successió. Els dies 13 i 14 d'agost de 1714 es va produir aquesta batalla, just un mes abans de la caiguda i capitulació de **Barcelona**. Sota les ordres del marquès de Poal, l'exèrcit català a Talamanca va lluitar per defensar l'Estat català i va vèncer l'exèrcit invasor per darrera vegada.

En una carta que es conserva a l'**Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona** el marquès de Poal fa una crònica summent detallada dels fets de la batalla i que són una prova de l'importància d'aquesta batalla; corroborada per la quantitat de material que s'ha localitzat en el lloc dels fets a partir dels treballs arqueològics que ha dut a terme la **Universitat de Barcelona**.

Es tracta del primer monument existent a Catalunya que commemora una acció de l'exèrcit català. ©

La Ruta dels Àustries

De Baviera a les portes dels balcans

Per Mª Lluïsa Pujol
Periodista

Aquesta ruta, realitzada en cotxe al llarg d'11 dies, inclou set països europeus: França, Alemanya, Suïssa, Principat de Liechtenstein, Àustria, Eslovènia, Croàcia i Itàlia. Les ciutats que vam visitar en aquest viatge incomparable pel vell continent van ser Friburg, Vaduz, Salzburg, Maribor, Putj, Zagreb, Novo Mesto, Ljubljana, Pirano, Trieste i Marsella.

A diferència d'altres viatges que hem fet, aquest l'hem compartit amb dos amics, **Jaume Bertomeu**, i **Lluïsa Goberna**. Tots quatre vam sortir de **Barcelona** amb totes les il·lusions posades en la ruta amb cotxe que ens havia de portar per les terres de l'antic imperi austríac. Vam travessar gran part de **França** fins arribar a l'**Alemanya** on ens vam aturar a **Friburg**, la quarta ciutat més gran de **Baden-Württemberg**, fundada el 1120 pel duc **Conrado de Zähringen**. Sense deixar de controlar el rellotge vam passejar per alguns dels seus carrers més històrics. Aquesta població va ser salvatge delmada durant la **Guerra dels Trenta Anys**, al segle XVII. **Com a fet curiós, el 1899 es va matricular a la seva universitat la primera dona alemanya que va accedir a estudis superiors.** **Freiburg**, considerada la porta d'entrada a la **Selva Negra**, conserva tres de les portes que va tenir a la muralla: **La Porta dels Suabos**, **La Porta de Martin**, que és la més antiga de les torres de les primeres muralles, construïdes a principis del segle XIII, i **la Porta de Breisach**. **La Catedral de Friburg**, d'estil gòtic, va ser construïda en tres etapes, la primera, el 1120, la segona, el 1210, i la tercera, el 1230.

La nit se'ns tirava a sobre i vam parar per descansar a un hotel (**Waldfrieden**), a prop de la petita població de **Tengen**, al bell mig de la **Selva Negra**, de gran bellesa i especial encant. A l'endemà ens vam aixecar molt d'hora per aprofitar la llarga jornada que ens esperava.

Sant Jordi,
patró de Friburg,
amb l'escut de la ciutat.
Porta dels Suabos

Porta dels Suabos "Schwabentor". Friburg

Paisatge de Suïssa

Ens vam endinsar a **Suïssa**, i vam gaudir en tot moment el seu magnífic paisatge dominat pels colors verds i grans i transparents llacs, fins arribar al nostre nou destí, **Vaduz**, capital del **Principat de Liechtenstein**. És l'estat més petit europeu després de la **Ciutat del Vaticà**, el **principat de Mònaco** i la **República de San Marino**. Aquesta ciutat és coneguda per ser un paradís fiscal. Els prínceps de **Liechtenstein** són de llinatge austríac. Fins a la fi de la **Primera Guerra Mundial** **Liechtenstein** estava fortament lligat amb **Àustria**, però la devastació econòmica causada per aquest conflicte va forçar el país a concloure una unió monetària i duanera amb **Suïssa**.

Pujada al castell Neuschwanstein, amb cotxe de cavalls

El Castell Neuschwanstein

el somni del rei Lluís II de Baviera

De Vaduz vam prosseguir el viatge fins a Hohenschwangau, situat a Baviera, a prop del municipi de Schwangau

i de la ciutat de Füssen, on s'inicia el camí per anar al **Castell Neuschwanstein, un dels castells neogòtics més coneguts.**

El rei **Lluís II** anomenat "el boig" va deixar la capital, **Munic**, i es va instal·lar permanentment al castell el 1884 per supervisar la seva construcció. Com a caprici personal, va donar especial atenció a l'harmonia entre el paisatge i la construcció. El seu disseny no és funcional, sinó estètic, i en bona mesura és el producte de la ment d'un escenògraf teatral wagnerià. Amb un pressupost inicial de 600.000 marcs el cost va ser finalment de 3,7 milions, que va deixar les arques en números vermells. El castell es va construir en estil de fortalesa medieval però amb una tecnologia molt moderna i innovadora per a l'època. **Tots els pisos disposaven d'aigua corrent, calefacció central, una completa xarxa de llum elèctrica, el primer telèfon mòbil de la història, una cuina que aprofitava la calor seguint regles elaborades per Leonardo da Vinci i vistes als paisatges dels Alps. La decoració tenia contínues referències a llegendes i personatges medievals i wagnerians com Tristany i Isolde.**

En el seu dormitori favorit, d'estil gòtic tardà, una comissió de **Munic** li va comunicar el 12 de juny de 1886 la seva inhabilitació per regentar, arran d'un informe mèdic que el declarava malalt mental. **Aquest mateix dia se'l va traslladar al palau Berg, a la vora del llac Starnberg, on va morir ofegat de forma inexplicable.**

Va continuar amb les obres l'arquitecte **Julius Hofmann** entre 1890 i 1892. Els descendents de **Lluís II** van vendre el castell al govern bavarès, passant més tard a l'alemany. **Aquest castell va servir d'inspiració per crear el castell de la bella dorment de Walt Disney.**

Salzburg

Parc (Jocs d'Aigua) del Castell de Hellbrunn. Salzburg

Maribor, catedral

Maribor

l'entrada a la República d'Eslovènia

Vam deixar **Salzburg** per dirigir-nos a **Maribor**, situada al país veí d'**Eslovènia**, un petit estat de l'**Europa Central** que es troba entre **Itàlia, Àustria, Hongria i Croàcia**. **Maribor és una ciutat històrica, i la segona més poblada del país, només per darrere de la capital, Ljubljana. Va ser fundada al segle XII i aviat va esdevenir la ciutat més important de la Baixa Estíria. Destaca la catedral, construïda en el segle XII, i el castell (segle XV).** Com a part del ducat d'**Estíria** va formar part de l'Imperi austrohongarès. A **Maribor** la va seguir **Ptuj**, coneguda per la seva oferta turística d'aigües termals, una de les ciutats, al costat de **Ljubljana o Celje, més antigues d'Eslovènia**. Destaca un castell (**Ptujski Grad**) del segle IX, que està a la vora del riu, així com els seus carrers i el seu casc històric. **Ptuj** també és coneguda pels seus voltants de vinyes i per explicar una interessant cava (**Vinska Klet**) del segle XIII que alberga el vi més antic a **Eslovènia** de 1917.

De Ptuj ens vam desplaçar al dia següent fins a Zagreb, la capital i la ciutat més gran de Croàcia, situada entre la muntanya Medvednica i el riu Sava. Durant l'època en què el territori croat

va ser dominat per l'Imperi austrohongarès, la ciutat va prendre el nom d'**Agram**, el seu nom en alemany. Després de la **Primera Guerra Mundial, Croàcia, Sèrbia, Eslovènia, Bòsnia i Hercegovina, i Macedònia** van ser forçats a unir-se sota el nom de **Regne de Serbis, Croats i Eslovens (Regne SHS)** o com l'anomenada **Iugoslàvia**. **La ciutat té un estatus especial dins de la república de Croàcia i és considerada com un comtat.** Vam passejar pel casc històric de **Zagreb** que constitueix l'atracció principal, on destaquen edificis històrics, la catedral, esglésies, institucions, restaurants, cafès, etc.

Impactats per la grandesa i bellesa d'aquest Castell atípic, així com per la història trist del Rei Lluís II, incomprès en el seu dia per les grans despeses que va suposar la construcció d'aquesta magna obra que ara serveix per atraure turisme i proporcionar diners a la comunitat, vam reprendre la nostra marxa cap a **Àustria**. El nou objectiu era **Salzburg**, ciutat situada a la vora del riu **Salzach**, entre els turons de **Kapuzinerberg, Mönchsberg i Rainberg**. A l'arribar no vam poder evitar recordar taral·lejar algunes cançons de la pel·lícula **"Sonrisas y lágrimas"**, que narra una història romàntica que es desenvolupa en gran part en aquesta pintoresca ciutat. El 1810 el territori va passar a formar part de **Baviera** fins que, pel **Tractat de París** de 1815, es va integrar a **Àustria**.

El temps que vam passar en aquesta població el vam aprofitar per visitar la seva catedral (1614-1628) on es va escoltar per primera vegada la música sagrada de Mozart; el castell que s'erigeix sobre el turó més alt de la ciutat, un emplaçament on hi ha hagut fortificacions des del segle XI i segle rere segle s'han anat afegint nous elements, encara que gran part del castell actual és del segle XV; el **Castell de Hellbrunn, al sud de Salzburg, amb el seu ampli parc i els seus Jocs d'Aigua, únics al món, que figura entre els conjunts arquitectònics renaixentistes més destacats al nord dels Alps.** Aquí vam riure molt veient com es mullava la gent amb unes trampes preparades per als turistes en què nosaltres tampoc vam poder evitar caure.

Zagreb, torres catedral i antiga muralla

Drac,
emblema
de la ciutat

L
j
u
b
l
j
a
n
a

Abans d'arribar a la propera meta, **Ljubljana**, vam fer una parada a **Novo Mesto**, situat al sud del país, a la regió de la **Baixa Carniola**, prop de la frontera amb **Croàcia** al riu **Krka**. Com en altres visites a poblacions petites

vertir en la capital de la **República Socialista d'Eslovènia** i formava part de **Iugoslàvia**. El 1991, després d'un petit conflicte bèl·lic, anomenat **Guerra dels deu dies**, **que la va oposar a l'exèrcit de l'antiga federació iugoslava encapçalada per Sèrbia**, **Eslovènia es va independitzar de Iugoslàvia**, i la ciutat va ser des d'aleshores capital del país. El 2004 es va adherir a la **Unió Europea**. Entre els monuments més representatius, salvats del terratrèmol de 1895, sobresurten el castell que domina la ciutat, comprat el 1905 per la municipalitat de **Ljubljana**; el palau arquebisbal (s. XVI-XVIII); el palau municipal, de 1718; i la catedral del segle XVIII, entre d'altres.

Des del castell de Ljubljana

d'**Eslovènia** vam marxar amb un grat record i pena d'haver-les d'abandonar. **Però al arribar a Ljubljana, la capital i ciutat més gran d'Eslovènia, qualsevol nostàlgia va desaparèixer. Una ciutat de gran bellesa amb una gran història darrere.** Nascuda com a campament militar romà de la **Legio XV Apollinaris** a mitjan segle I a.C, va ser fundada per **August**. **Després de successives destruccions, al segle VI es van instal·lar els avantpassats dels eslovens, i al segle XI van caure sota el domini dels francs.** Des 1278, després de la seva conquesta per part de **Rodolf I d'Alemanya**, la ciutat va passar a mans dels **Habsburg** fins a 1797. El 1918, després de la **Primera Guerra Mundial**, s'incorporà al **Regne dels Serbis, Croats i Eslovens**, i després de la **Segona Guerra Mundial** es va con-

De tornada a **Barcelona** vam fer escales a **Pirano**, l'últim municipi i ciutat d'**Eslovènia**, situada a la **costa del Mar Adriàtic**, que s'estén al llarg de la **Península de Piran**, envoltada per muralles medievals construïdes entre els segles VII i XVI; **Trieste**, ciutat situada al nord d'Itàlia, a la vora del mar **Adriàtic**, que fa frontera amb **Eslovènia**; i **Marsella**, **el port comercial més important de França i de la Mediterrània, tercer en importància d'Europa després de Rotterdam i Anvers i la segona ciutat més poblada de França.** ©

Marsella

HOMENATGE A ALEIXANDRE RIBÓ I GOLOVART

Alícia Arnau Sala, vídua d'**Aleixandre Ribó i Golovart**, i els seus fills, **Alexandre**, **Francesc-Frederic** i **Carles Guillem**, li van retre un **Homenatge en honor a la tasca realitzada al llarg de la seva vida i a la seva aportació a la cultura marítima catalana**.

L'acte es va celebrar el passat 19 de febrer, en el marc singular de la **Biblioteca Almirall de Vallvidrera**, edifici emblemàtic de principis del segle XX, un indret privilegiat rodejat de la natura i que va contar amb la presència de nombrosos amics i familiars que es van afegir a aquest Homenatge.

Va parlar un dels seus fills, que va recordar fets de la seva vida i, així com alguns dels seus amics, que el van recordar com un home intel·ligent i amb una personalitat singular, de fortes conviccions i català per sobre de tot. En totes les intervencions es va fer palesa l'admiració i afecte que sentien per ell tots els que el van conèixer.

Com a cloenda de l'acte, el músic **Alejandro Pérez Gracia**, va fer un recital de guitarra. Seguidament es va servir un aperitiu.

ASSOCIACIÓ AMICS DE L'ARXIU DE LA MEMÒRIA POPULAR

El passat 24 de febrer d'enguany, al **Centre Cultural de la Roca del Vallès** es va fer la presentació del llibre de l'escriptor **Joan Ventura**, **"EL DARRER VIATGE DE QUICO SABATÉ I ELS SEUS QUATRE COMPANYS"**.

L'acte va ser organitzat per l'**Associació "Amics de l'Arxiu de la Memòria Popular"** amb la col·laboració de l'Institut.

La presentació va anar a càrrec del president de l'entitat, en **Jordi Indiano**, acompanyat per la secretària de la mateixa, **Bernadette M. Sibila**.

L'autor va explicar amb detall i cronològicament tots els esdeveniments de la darrera entrada de **Sabaté a Catalunya**, des de **França**, i l'itinerari que van recórrer el mític anarcosindicalista i els seus companys. Així com les circumstàncies de la seva mort.

En **Joan Ventura**, després de fer una exhaustiva investigació de camp per aquests indrets buscant informació d'aquest últim viatge d'en **Quico Sabaté**, coneix molt bé aquell terreny i ha organitzat alguns itineraris pels llocs on van succeir els fets. Després de la xerrada i posterior col·loqui es va servir un refrigeri.

LAS VELAS
DE

Mariano

Poligono Industrial Can Castells
Cl Juan de la cierva 8 d
08420 Canovellas - Barcelona
Tel 938400239
www.lasvelasdemariano.com

Tienda en Barcelona
Cl Sardenya 209 bis
Tel. 932455859

MAMPARAS DE OFICINA - TABIQUES MÓVILES
SUMINISTRO DE MATERIAL Y PROYECTOS LLAVE EN MANO

Sistemas **SB Bal**
sistemas de compartimentación

tst Muros Móviles
Acústicos

www.sistemasbal.es / www.montajes-tst.es

Tf. 902 103 180

Sede Central: Pol. Ind. Más d'en Pi, calle A, parcela 4, 08781
Els Hostalets de Pierola, (Barcelona). Situados en la falda de
Montserrat junto a la Autovía A2 salida 572, El Bruc.

Àngel Gordon
Avda. Diagonal, 329-A-2º
08009- Barcelona
Tel. 93 459 22 55

ASOCIACIÓN DE PARAPSIKÓLOGOS
DE CATALUNYA

CURSO DE CONTROL MENTAL
Y CULTURA PSÍQUICA
MÉTODO GORDON

Dirigido por el Profesor GORDON
Hipnólogo - Musicoterapeuta

-- el dominio absoluto de sí mismo, -- una excelente memoria,
-- un juicio penetrante y justo, -- una voluntad inquebrantable,
-- una personalidad vigorosa y simpática --

SALVADOR DALÍ

ESCUPTOR

*Elefant Còsmic. Bronze fos a la cera perduda. Obra original de Salvador Dalí.
Pertanyent a la col·lecció Clot i creat al voltant de 1970.*

*La Sala Güell, situada a l'edifici del Reial Cercle Artístic, Palau Pignatelli,
C/. Arcs n.º 5 de Barcelona. Presenta la mostra "Dalí escultor".
Una ocasió única de contemplar obres procedents de varies col·leccions privades.*